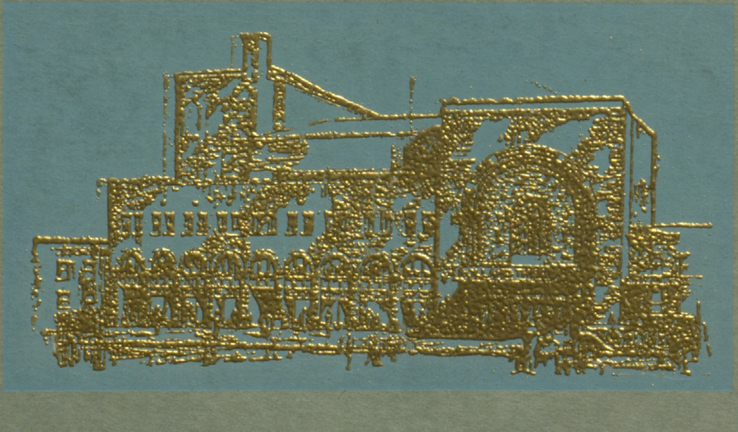
ROLLAND THEATRE

"The New Million Dollar Yiddish Theatre"

DEDICATION
AND
OPENING

of the

ROLLAND THEATRE

"The New Million Dollar Yiddish Theatre"

EASTERN PARKWAY AND ST. JOHNS PLACE
BROOKLYN, N. Y.

SEPTEMBER
1928

Program of "The Song of Love" on Page 12

Welcome

TO OUR

PATRONS AND FRIENDS

who have assembled here tonight for the Dedication of the New Million Dollar Yiddish Theatre — THE ROLLAND THEATRE.

DISTINGUISHED GUESTS

who have honored us with their presence here tonight—to help us celebrate this glorious event.

HARRISSON G. WISEMAN

Architect

AND

PERRI CONTRACTING CO.

Builders

whose minds creation has given us this beautiful theatre — indeed a monument to their noble efforts.

OUR EMPLOYEES

whose unyielding faith in us has realized a dream of years—a new Jewish Temple of Music and Art.

OUR STAFF

whose untiring assistance and hard work have helped us to make this night a success in every way.

To One and All—We Offer a Hearty Welcome

WILLIAM ROLLAND, *General Manager.*
MICHAL MICHALESKO, *Director.*

Congratulations of the Rolland Theatre to the Public

THE management of the New Million Dollar Rolland Theatre, heartily congratulates the Brooklyn Jewry on this worthy occasion of the opening of a new, and most beautiful Yiddish Theatre in the world. The mission of this new theatre, will not only be to give noble entertainment, but will also devote all its efforts toward the elevation of the Yiddish play by producing the pearls of the Yiddish dramatic literature.

In spite of the fact that the Yiddish theatre in America is now in a state of great uncertainty, on the verge of a crisis, we undismayed venture to open in the very heart of the Yiddish New York (Brownsville) a New Great Million Dollar Yiddish Theatre.

We presume, that more than one, will be sceptical as to our success, however, our pure intent and deep confidence will not submit to pessimism. We are certain that Jewish art like the Jew, is never subject to absolute destruction, the Jews will cotinue to congregate as heretofore, and as long as circumstances bring them together, Yiddish will not die. And we are also inclined to believe that the Yiddish literature and theatre will be one of the factors in keeping the Jews as a separate entity.

Today is not only our own feast—but must be a Jewish national celebration, especially of the Brownsville Jewry, who should be proud to have in ther environment, the greatest and richest Yiddish theatre in the world; a theatre where the most prominent Yiddish artists will offer their talents for your delight and inspiration.

Today we are submitting to you our most precious dream, which became a reality after endless strife, energy and labor, and we assure you, our respected audience, that the costly artistry that beautifies this theatre will be unseen against the artistic grace and achievements of the productions on the stage.

The doors of the Rolland Theatre are opened today to the public, without whose influence and assistance, all efforts most be in vain.

We are therefore offering you the crown of our endeavors, and do brotherly ask of you to help us ascend to the altitudes of our aspirations, by which you will profit spiritually in seeing the best plays, plays that teach and amuse, and hear sweet Yiddish folk-music that speaks to the Jewish heart.

A theatre is a public institution—the Rolland Theatre is yours to patronize, ours to give the best and the greatest.

Wishing you a Happy New Year, we beg to remain yours for ever, most respectfully,

THE ROLLAND THEATRE.

WILLIAM ROLLAND, *General Manager.*
MICHAL MICHALESKO, *Director.*

STATE OF NEW YORK
EXECUTIVE CHAMBER
ALBANY

ALFRED E. SMITH
GOVERNOR

August 31, 1928.

Mr. William Rolland,
Rolland Theatre,
St.Johns Place and Eastern Parkway,
Brooklyn, N.Y..

My dear Mr. Rolland:

Your very kind invitation to be present at the opening of the Rolland Theatre, which I understand is to be devoted exclusively to the production of plays in Yiddish, is at hand, and my inability to accept same is a matter of deep regret on my part.

Only the heavy pressure of official business keeps me from taking advantage of this splendid occasion and I want you to feel assured that my disappointment is more than passing.

Brooklyn Jewry--which has taken such a leading part in the progress of our State--is to be commended on the completion and opening of such an institution, appropriately named after the man who made it possible and who has been such a source of good to our community.

May I wish you personally, the theatre and the great mass of people I am sure will patronize it, the very best success.

Sincerely yours,

Alfred E. Smith

United States Senate

COMMITTEE ON RULES

August 23, 1928

Mr. William Rolland;

Rolland Theatre,

Brooklyn, N.Y.

My dear Mr. Rolland;

I regret exceedingly that a previous date will render it impossible for me to be present at the opening of your theatre.

Please accept my very best wishes for your success and prosperity.

With kindest regards, I am

Very truly yours,

Charles Curtis

PRESIDENT BOROUGH OF BROOKLYN

September 12, 1928

Mr. William Rolland,

Rolland Theatre,
St. Johns Place and Eastern Parkway,
Brooklyn, N. Y.

Dear Mr. Rolland:-

Please accept my sincere congratulations on the occasion of the opening of your magnificent new Temple to be dedicated to the art of a great race.

The one million Jews of our borough are deeply indebted to you for your determination in having established a new epoch in the history of the Yiddish stage in America, and for your keen foresight in selecting the greatest home borough of our City for your enterprise.

I am certain that your efforts will be whole-heartedly supported, and I know that the people of Brooklyn join with me in extending felicitations and best wishes for success in your greatest achievement.

Sincerely,

James J. Byrne

The Rolland Theatre

A descriptive analysis by its architect

HARRISON G. WISEMAN

THE early efforts of those pioneers, Jacob P. Adler, David Kessler, Sigmund Mogulesko and others, have born fruit in the Renaissance of Jewish Art that is evident everywhere today, and this magnificent edifice stands as a monument to the efforts of those sturdy pioneers, as well as to those individuals who were willing and able to take up their work where they left off. Mr. William Rolland has been conspicous and untiring in his efforts to uplift and to present Jewish Art in its finest form and on the basis comparative with the theatre art of other nationalities. It has been my esteemed privilege to contribute such ability as I have to Jewish Theatres, this edifice being the second, and in my estimation, my best contribution.

In the absence of any outstanding style of architecture, that is distinctly and traditionally Jewish as a whole, it was necessary to modify and develop a style of architecture which would represent at least in some degree the outstanding aims and spirit of Jewish art and tradition, and at the same time modernize the same in such form and in such degree as to make the same understandable to modern people and to comply with modern conditions in all respects.

The architecture and decorative treatment are largely oriental in its entirety but is interpreted broadly and in a modern spirit which in a way symbolizes the history and development of Jewish Art and culture. It is unnecessary to describe this symbolism in detail as the architectural symbols employed including the colors used are familiar enough to those who are acquainted with Jewish traditions.

In its planning and arrangement, the building represents the best possible in the way of modern conveniences, accommodation and scientific attainment. The stage is fully equipped with the latest and most modern apparatus for the presentation of modern theatrical productions, and in all respects is the equal of any theatre in this country. In some respects, the equipment is superior to any other theatre in this country.

The lighting equipment is the result of the careful study and the application of scientific principles to the problem of presenting Jewish attractions in the form and manner that lends itself best to their outstanding peculiarities.

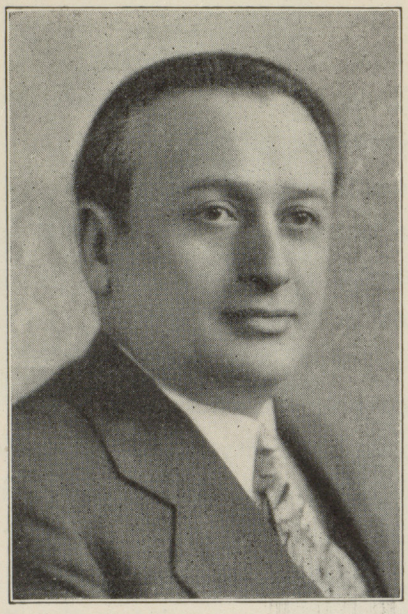
The auditorium is constructed so that every seat affords an adequate and unobstructed view of the stage. The excellent accoustic properties are evident in all parts of the auditorium, which are the result also, of the latest research work in this field. They are such that every patron in the house can easily hear every word spoken from the stage, as well as get the full value of the musical features. In all of our efforts to embody the best in this magnificent structure those of the safety of its patrons has not been overlooked. The exits are not only more than is usual to be found in theatres of this size, but are so located and arranged that in the event, of panic or danger, the audience can quickly, easily, and in an orderly manner make their way to safety. In addition, a modern scientific fire proof emergency curtain is installed in the proscenium opening which, in the case of fire, automatically falls into position, cutting the auditorium off from the stage. In addition to this, there is the usual fire fighting equipment, consisting of chemical extinguishers, hose outlets attached to high pressure water supply, and other similar equipment required today for the protection of theatre patrons.

The comfort of the patrons is provided for with a large lounging space on the mezzanine floor and a common meeting and smoking room in the basement which will afford opportunities for social contact with your friends and acquaintances. Ample comfort rooms have been provided on all floors for the use of the patrons, which are modern, well ventilated and sanitary in all respects.

The entire building is scientifically heated and ventilated in such a way that our patrons can be assured of comfort at all times and in all seasons with a plentiful supply of clean, pure air.

Rolland's New Theatre -- An Urgent Need Filled

By Chas. W. Groll

Chas. W. Groll

THE erection and dedication of this magnificent, super-structure, "The Rolland Theatre," brought about and now to be operated by the man whose name it carries, in the interest of Jewish culture and histrionic art, does not alone merit the expression of warm felicitations to William Rolland, but also to the multitude of inhabitants of Jewish extraction in the Brownsville and East New York sections of Brooklyn, who have given him their unstinted support and encouragement.

In the last decade, this section of Brooklyn has ripened into a vast Jewish center and has witnessed the rapid dedication of many magnificent edifices dedicated to Jewish religious, charitable, educational and social life, and now with the addition of the Rolland Theatre the cultural and artistic void has been filled.

Compared to other nations or races, the Jewish theatre is still in its embryonic state, and notwithstanding the not quite half century of its existence, it has, thanks to the Jewish enterprising spirit, grown remarkably, so that in America alone we now have twenty theatres "dispensing" Yiddish entertainment, ten of which number are in Greater New York, and the remaining number scattered throughout the larger Jewish centers and cities of the United States; the total of their investments running into millions of dollars, and now after fifteen years of pioneering, including myself amongst the very first, to William Rolland is due the credit of, proverbially, putting Brownsville and East New York on the map, in having completed this magnificent edifice which we are privileged to envision, dedicated and to be devoted to the Jewish drama; built exclusively by Jewish capital and daring enterprise; exclusively for the Jewish masses.

As I said before, the Yiddish theatre still being in its infancy, is in crying need of fond and paternal aid, care and support of those in whom the power lies to give it; and the sad but true fact is, that it is always subject to the whims and fancies of those who seem to take special delight in kicking, slandering and vilifying it, and like the Jewish race itself, is the victim of anyone who sems to be obsessed of a "divine right" to father or govern it. What it needs is friendly, helpful and constructive criticism instead of the slanderous and abusive attacks mercilessly launched against it ad lib from time to time, materially adding to its already heavy burdens.

The old-fashioned, ill-ventilated theatres, in this vicinity, lacking sanitary conditions, spacious foyers and many other comforts that housed Yiddish productions of the past; lacking the latest mechanical devices and equipments essential toward giving modern, high-class productions, that can vie favorably with the world's best and most modern theatres of to-day, were repugnant to William Rolland; they were the impelling forces that set him about to procure a modern theatre such as we now see and only the indomitable spirit and compelling personality possessed by Rolland, enabled him to surmount the countless obstacles and difficulties encountered in the promotion and completion of such a gigantic task.

Being a thorough showman and possessed of a thorough knowledge of theatricals, I am sure, in the selection of his artists and plays, and that in the manner of presenting them, Mr. Rolland will not alone reflect credit upon such an institution as this, but upon the entire Yiddish theatrical profession.

I heartily join with all others in felicitating him and wishing him the huge success that justly should be his.

William Rolland - The Man of the Hour

By Joseph Steinberg

THE land of opportunity in this great American nation has brought forth a captain of industry, and added to the Hall of Fame, William Rolland, who is now recognized and accepted among the Jewish theatre-going public, as a genius in the Jewish theatrical world.

He started in every day walk of life like everyone who is born of poor parents, and struggled for a livelihood.

This brilliant young theatrical producer and theatre owner of the biggest Yiddish theatre in the world, classed as the Rolland Yiddish Million Dollar Theatre.

How glorious, for success not alone means everything to William Rolland, but the entire Jewish theatre-going public is materially benefited, for then they can expect more in amusement line for their welfare and comfort.

It is constructive, for the policy that brings success, is only realized as in this particular case, likewise, in any other endeavor of interest.

It is a fact, without elaboration, the monument he has built in life, with the construction of this Rolland Yiddish Million Dollar Theatre, that there is no question that it will be a far greater monument that he can enjoy during the balance of his years with the respect and high regard of the public who make it possible for his success. For, without the loving public whom he can class as his friends, if they did not give the patronage, where would the genius with all his ability that William Rolland possesses, be. So therefore he works with his friends, the Jewish theatre-loving public, together as a unit. With solidity there is universal strength. So let the co-operation continue onward, for all will be gainers thereby.

There is no question that the Jewish theatre-going public respect and admire William Rolland, because the evidences from past performances as stated above, are a fact, because if he did not secure their patronage, there would be to-day no Million Dollar Jewish Theatre in Brooklyn. All in all, it is one of the greatest events in the life of William Rolland and the Jewish theatre-going public.

Our Staff

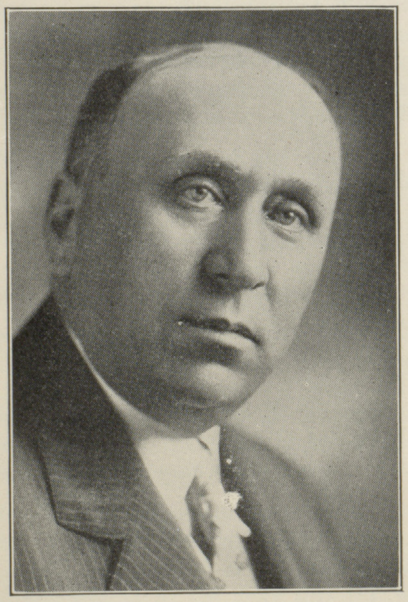
JOSEPH COSTER
Assistant Treasurer

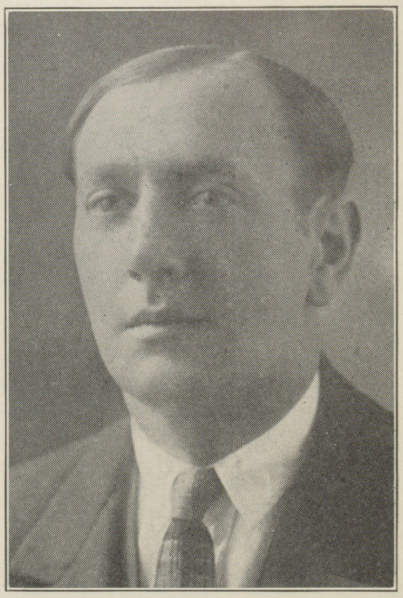
BENJAMIN CHASIN
Treasurer

ARTHUR BLOCK
Assitant Manager

SAMUEL WEINSTOCK
Superintendent

ABRAHAM BLOOM
Press Representative

PROGRAM

The Song of Love

Operetta in 2 acts and 4 scenes by Louis Freiman

Music by Sholom Secunda

Lyrics by H. Gudelman

Dances arranged by Vladimir Krassnoff

Scenic effects by Harry Hochstein

Settings by Saltzman Brothers

Produced by Michal Michalesko

Cast of Characters:

Isaac, a brickmill owner	David Baratz
Rebecca, his wife	Pauline Hoffman
Aniuta, their daughter	Anna Grushkoff
Hershele, their son	Jacob Rechtzeit
Sasha, Isaac's nephew	MICHAL MICHALESKO
Bernard Levi, Sasha's father	Isidore Friedman
Martino, a Mexican	Louis Birnbaum
Zippe, a widow	Nettie Tobias
Kalmon, a matchmaker	Jacob Wexler
Zalmen, a matchmaker	Sam Gerstenzang
Chashka, Kalmen's daughter	Annie Lubin
Manya, a Roumanian girl	Lucy Levin

Act 1—Place of action—Russia, in a garden at Isaac's

Act 2—A year later, in Mexico

Scene 1—A garden near Bernard Levi's Palace

Scene 2—A corner of the Garden

Scene 3—A boudoir in a Mexican Hotel

Scene 4—At the Palace of Bernard Levi.

COSTUMES BY METH & GROPPER

Radio Effects Designed by

RALPH C. POWELL, 350 Madison Ave., New York

"The Song of Love"

SYNOPSIS

The action takes place in a Russian village, in the house of Issac the brickmaker.

Isaac is expecting his nephew, Sasha, from Caucasia (the Orient) and propose to engage him to his daughter, Anuta, before Sasha's departure to his rich father in Mexico. Russian peasants, workers of the nearby brick factory, gather to celebrate the engagement of Sasha to Anuta.

Sasha's father has sent his secretary, Martino, from Mexico to accompany his son. Martino, while waiting for Sasha, finds Isaac's house a nest of love, conspiring to unite his heart with Anuta, whom he inspires by his Mexican melodies played on his guitar.

Hershel, who is in love with Chaske, the daughter of an unsuccessful marriage-broker, reveals to his sweetheart some confidential things about Sasha's love affairs in Roumania, unknown to his uncle Isaac. Hershel's dialogue is manifested into a vision scene, unfolding the secret.

The vision scene takes place in a Roumanian inn where Roumanian soldiers and gay-looking native girls with wealthy peasants indulge in song, dance and wine.

A beautiful flower girl, Mania, with soft eye of azure, enters the inn. She is in sweet suspense, expecting her lover Sasha, fro Caucasia, to come to her. Sasha, a gallant romantic young man, appears. All greet him, and Sasha is very pleased to see his heart's desire, Mania.

Mania's eyes begin to play with tears when Sasha is about to leave for Russia. Sasha consoles his sweetheart by assuring her that here, soon, they will again meet in Russia, before his journey for Mexico. The parting is bitter-sweet, but part they must, and thus the end of the vision scene.

The comic elements of the play are in the characters of Kalmen and Zalmen, marriage-brokers, both rivals in love. Aunt Tzipe, who has succeeded in burying three husbands, is desirous of remarrying, but knows not which one of her admirers to marry—Kalmen or Zalmen—one surely to become a candidate for the grave.

Sasha appears on the scene from Caucasia, unaware of the fact that his Uncle Isaac plans to have him engaged that day to his daughter Anuta. When informed, he meets the unpleasant news with great surprise and discontent. He questions Martino about his father in Mexico, whom he does not know, for he was left in Issac's care when an infant.

Mania, who ran away from home to see Sasha before he leaves for Mexico, enters. She appears at the very moment when the engagement is to take place. Sasha, unafraid, proclaims Mania as the only girl for whom his heart beats with love and affection. He then asks Martino to take Mania along, but Martino declines to do so.

Sasha promises Mania to bring her to Mexico immediately after his arrival there. Mania, in song, recalls to Sasha many pleasant memories, and conjures him not to forget his vow. He answers in song that he will forever be her tender, true and ardent lover.

ACT II.

The action takes place in Bernard's fashionable summer villa in Mexico. Preparations are being made for Bernard's wedding to a beautiful young lady, a total stranger to his family.

Sasha, who constantly craves for his flower girl, Mania, is sent to the United States by his father, that he may forget her. He returns after a year's absence only to learn that his father is about to marry. He scolds Bernard, warning him not to remarry in his old age, and also reminds him of his unfairness to his mother whom he had left in dire circumstasnces, with a child, and who had perished in her blooming youth.

Bernard declines to give ear to Sasha's appeal. Sasha in revenge, goes to the hotel where his father's bride is stopping. With determination to disillusion her by revealing to the unknown girl his father's character.

The scene: A room in the most aristocratic hotel in Mexico. Mania appears gorgeously dressed. A salesman of fashionable dresses and women's wear was sent to her by Bernard for style selection.

Sasha, being refused admittance by the servant, forces a way through, and is amazed to see before his eyes Mania.

Mania explains that while in Cuba, on her way to Mexico to find Sasha, she was financially embarrassed, and engagegd herself as a singer in a restaurant, the Cafe Shantan, and it was there that she met a man, an old millionaire, pho promised to bring her to Mexico and to help her find her lover.

Sasha informs her that she is to be married to this old millionaire, who is no other than his own father. He then contrives a plan how to win his sweetheart from his father.

In the last scene, at the wedding, and before the ceremony, Sasha surprises his father and also the guests, by the statement that Mania is his legal wife and therefore cannot become the wife of his father. The news brings great satisfaction to all and great disappointment to the father. He gives the son his blessings, and love unites the two lovers—Sasha and Mania.

OUR STAR CAST

LOUIS BIRNBAUM

OUR DIRECTOR MICHAL MICHALESKO

JACOB RECHTZEIT
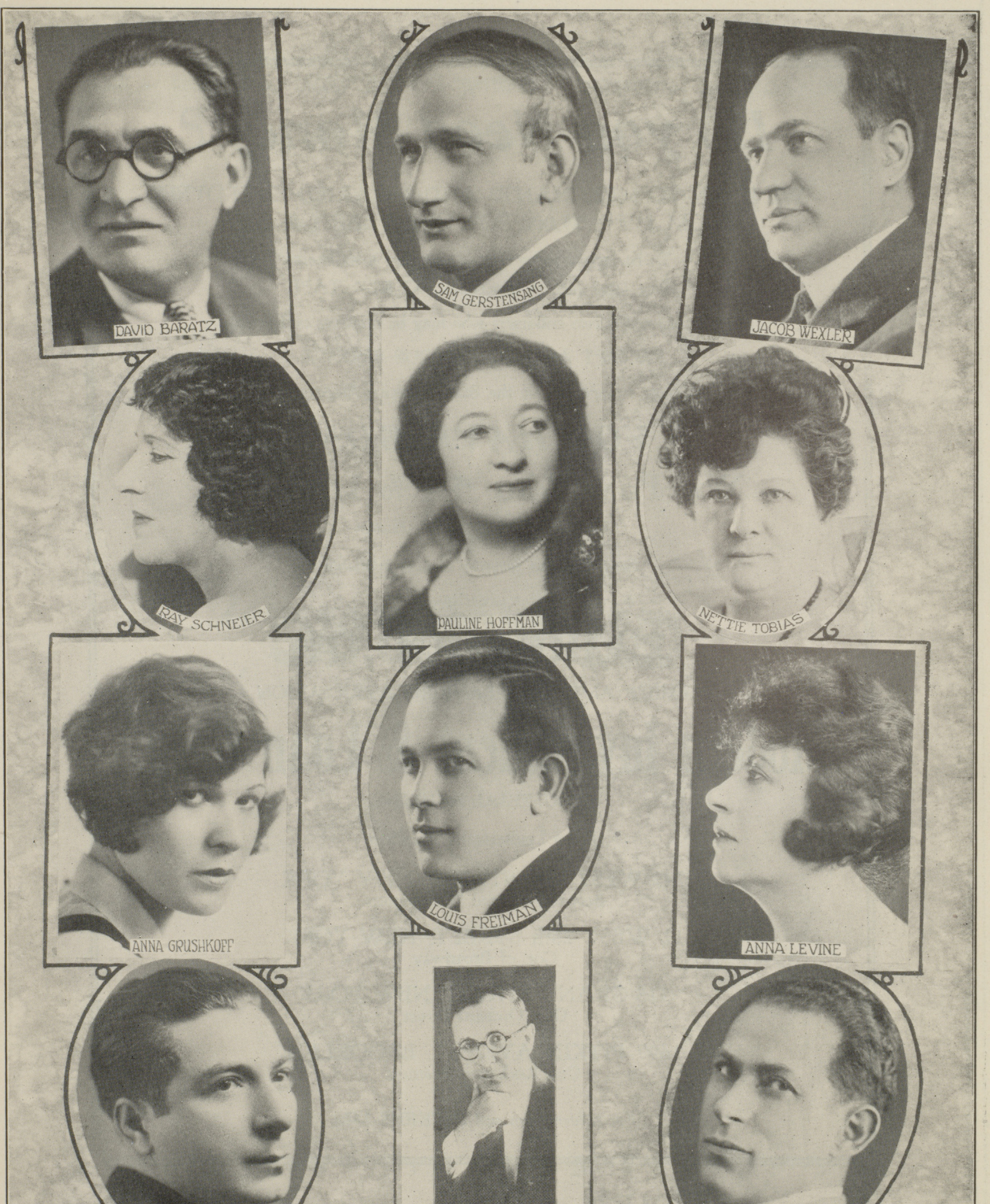
ANNA LUBIN

LUCY LEVIN

ANNA LILLIAN

PHOTOS -RAPPOPORT- STUDIOS

אונזער קינסטלער קאמפאני

זונטאג — מאָנטאג — דינסטאג — מיטוואָך — דאָנערשטאג — פרייטאג — שבת

דער
„פאָרווערטס“

— — יעדען טאָג און אומעטום! — —

לייענט יעדען טאג
דעם „טאג“

דער „טאָג“ איז די צייטונג פון אַלע קלאַסען אידישע לעזער. עס איז די איינציגע אידישע צייטונג, וואָס איז אומפּאַרטייאיש אין איהרע נייעס, אויפריכטיג אין איהרע עדיטאָריעלע שטעלונגען צו אַלע אידישע פראַגען, און אינטערעסאַנט פאַר יעדען איינעם, וואָס האָט אַ שייכות מיט׳ן אידישען לעבען.

מאַכט עס פאַר אייער
געוואוינהייט צו לעזען
דעם „טאָג“ יעדען טאָג.

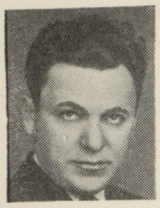
קויפט היינט אַ „טאָג“ — עס איז די צייטונג פאַר דער גאַנצער פאַמיליע.

לייענט יעדען טאג
דעם „טאג“

דער מארגען זשורנאל

און טאַגעבלאַט

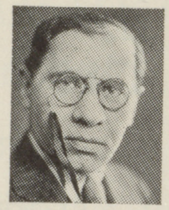
Best Wishes from

Mr. & Mrs.

Nathan Goldberg

With All Our Good Wishes

Max Gabel

Jennie Goldstein

To Our Dear Friend
WILLIAM ROLLAND
Heartiest Congratulations
and Best Wishes

Alexander Olshanetsky

Bella Meisel

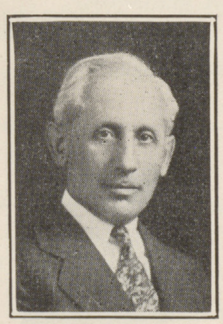
Compliments and Best Wishes
from

Aaron Lebedeff

and

Vera Lebedeff

To my friends,

MR. WM. ROLLAND *and*

MICHAL MICHALESKO:

Your wonderful enterprise is a worthy tribute to the great art so nobly fostered by you.

Permit me to extend to you my greetings and best wishes for your success.

Sincerely yours,

J. LEVENSON

פאַרוואָס איר דאַרפט יעדן טאָג לייענען די „פרייהייט“?

די „פרייהייט“ איז די בעסטע אידישע ליטעראַרישע צייטונג

אין דעם צעטל פון די מיטאַרבעטער פון דער „פרייהייט“ געפינען זיך די באַדייטנדסטע אידישע דיכטער און קינסטלער, די בעסטע אידישע פובליציסטן, וואָס דינען טריי די אידישע אַרבעטער אין פאַרלויף פון יאָרן.

אַ גאַנצע זייט אַרטיקלען מער ווי אין אַלע צייטונגען

די „פרייהייט“ גיט יעדן טאָג פיר זייטן מיט אַרטיקלען. אַלע אַנדערע אידישע צייטונגען גיבן נית מער ווי דריי זייטן מיט אַרטיקלען אין די וואָכן־טעג.

די „פרייהייט“ האָט קאָרעספּאָנדענטען אין מאָסקווע, וואַרשע, לעמבערג, ריגע, קיעוו, ביאַליסטאָק, תל-אביב (פּאַלעסטינע), אָדעס, ווין, בערלין, לאָנדאָן, און אין אַנדערע וויכטיגע צענטערן.

די „פרייהייט“ העלפט די אידישע קינדער-שולען

די „פרייהייט“ איז בלויז פאַר די אידישע אַרבעטער-שולן און נית פאַר שולן און פאַר תלמוד-תורות צוזאַמען. די „פרייהייט“ איז די איינציגע אידישע צייטונג, וואָס טוט אַלץ, וואָס זי קען צו העלפן די אַרבעטער קינדער-שולן, וואָס דערציען די קינדער אין סאָציאַליסטישן גייסט.

די „פרייהייט“ באַקעמפט די מוסרים, פאַררעטער און אינדזשאַנקשאָן-לייט

די „פרייהייט“ קעמפט קעגן אַלע פאַררעטער און מוסרים, קעגן די זיגמאַנס און מעקגריידיס און די גאַנצע „פאָרווערטס“ חברה און געווערקשאַפטן-לייט, וואָס האָבן געשלאָסן איין האַנט מיט די באַלעבאַטים. — די „פרייהייט“ קעמפט פאַר ערלאַכע, קלאַסן-באַוואוסטזיניגע יוניאָנס, וואו די ריינק און פייל זאָל האָבן די פולע דעה.

די „פרייהייט“ העלפט דער קאָאָפּעראַטיווער באַוועגונג

מיט דער הילף פון דער „פרייהייט“ איז אויסגעוואָקסן צווישן די אידישע אַרבעטער אַ ריזיגע קאָאָפּעראַטיווע באַוועגונג, מיט קעמפּס, מיט קאָאָפּעראַטיווע הייזער.

די „פרייהייט“ פירט אַ קאַמף קעגן די פּאַליסים פון דער א. פ. אָוו ל.

די אַמעריקאַנישע אַרבעטער באַוועגונג געפינט זיך אין אַ שרעקלאַכער לאַגע צוליב דער רעאַקציאָנערער און פאַררעטערישער פּאָליטיק פון די גרינס און מעטיו וואָלס. די מיינערס יוניאָן גייט צו גרונט. די נאָדל-יוניאָנס זיינען דורך די רעכטע פירער רואינירט געוואָרען. די גאַנצע יוניאָן-באַוועגונג אין אַמעריקאַ גייט אויף צוריק. די גרינס און מעטיו וואָלס און די אַנדערע „פּעטע“ יוניאָן־פּרעזידענטען זיינען רייך געוואָרען פון די יוניאָנס און זיינען אַליין געוואָרען קאַפּיטאַליסטען, און זיינען איין האַנט מיט'ן קאַפּיטאַליסטישן קלאַס.

די „פרייהייט“ דינט טריי דעם אַרבעטער— און נאָר דעם אַרבעטער

די „פרייהייט“ דינט נאָר דעם אַרבעטער, נאָר דער ריינק און פייל. די „פרייהייט“ איז נית קיין אומפּאַרטייאישע צייטונג, וואָס וויל צופרידענשטעלן אַלעמען. די „פרייהייט“ איז פּאַרטייאיש—צו די אינטערעסן פון אַרבעטער-קלאַס, און בלויז צו זיינע אינטערעסן.

די „פרייהייט“ דערציילט וועגן דער אידישער קאָלאָניזאַציע

די „פרייהייט“ איז די איינציגע צייטונג, וואָס העלפט מיט אַלע מיטלען דער אידישער קאָלאָניזאַציע אין סאָוועטן-פאַרבאַנד.

די „פרייהייט“ איז די איינציגע צייטונג וואָס גיט דעם אמת וועגן סאָוועטן-פאַרבאַנד

די „פרייהייט“ איז די איינציגע אידישע צייטונג, וואָס דערציילט כסדר ווי אַזוי דער אַרבעטער האָט פאַרבעסערט זיין לאַגע אין סאָוועטן-פאַרבאַנד, און ווי אַזוי ער בויט דאָרטן דעם סאָציאַליזם.

וויכטיגע פיטשורס אין דער „פרייהייט“:

אויסער די צאָלרייכע אַרטיקלען, קאָרעספּאָנדענצן און סקיצן, וואָס דערשיינען יעדן טאָג אין דער „פרייהייט“, דערשיינען אויך יעדן טאָג אין דער „פרייהייט“ ספּעציעלע „פיטשור“ אַרטיקלען פון אַלגעמיינעם אינטערעס:

יעדן מאָנטאַג—
אַ ליטעראַרישע זייט.

יעדן דינסטאַג—
איבערזיכט פון דער ענגלישער פּרעסע.

יעדן מיטוואָך—
משה נאַדיר'ס פעליעטאָן „דער געניאַלער אידיאָט“.

יעדן דאָנערשטאַג—
אברהם רייזען'ס „20 יאָר אַמעריקע“ (ליטעראַרישע ערינערונגען)

יעדן פרייטאַג—
אַ טעאַטער-פיידזש.

יעדן שבת—
פאַקטן וועגן לעבען אין סאָוועטנפאַרבאַנד.

ספּעציעל רייכע נומערען יעדען זונטאַג מיט אַ הומאָריסטישע אָפּטיילונג: „ר ו י ט ע ק ר אָ פּ י ו ו ע“—די בעסטע הומאָריסטישע אָפּטיילונג פון דער אידישער פּרעסע.

די „פרייהייט“, 30 יוניאָן סקווער, ניו יאָרק - טעלעפאָן סטייוועסנט 9500

באַגריסונג און גליקוואונטש
פון מר. פאול ראטמאן

אַלס פריינד פון אידישען טעאַטער און אַלס איבערגעבענער חבר פון מר. וויליאַם ראָלאַנד, ערלויב איך זיך צו באַגריסען די ערעפענונג פון דעם נייעם ראָלאַנד טעאַטער אין בראַנזוויל.

איך ווינש מר. וויליאַם ראָלאַנד און דער גאַנצער קאָמפּאַניע פיעל גליק צום אָנפאַנג פון אַ נייעם סעזאָן, און איך האָף, אַז מיט'ן נייעם טעאַטער וועט זיך אין ברוקלין אָנהויבען אַ נייע און שעהנע ערא אינ'ם לעבען פון אידישע קינסטלער, וועלכע זיינען מיר ליעב.

מר. וויליאַם ראָלאַנד פאַרדיענט יעדע מאָראַלע און פינאַנציעלע אונטערשטיצונג, און איך האָף, אַז די ברוקלינער אידען וועלען פארשטעהן ווי אָפּצושעצען אַזא פראַכטפולע און ריעזיגע אונטערנעהמונג.

פאול ראָטמאַן.

Compliments of

Yiddish Folks Theatre

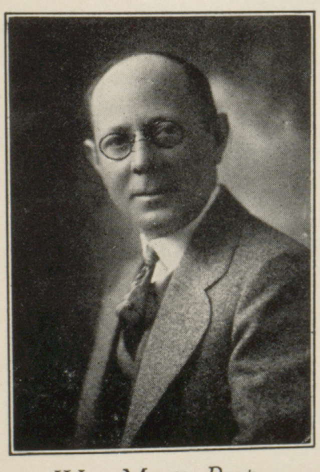
MORRIS LIPSHITZ :: JACOB ROVENGER

Reuben Fink

sends his

COMPLIMENTS

Chernev Photo Studio

WM. METZ, *Prop.*

Brooklyn's Leading Photographer

::

1539 PITKIN AVE.
Near Douglass St.

Phone
Haddingway 4642

::

Specializing in Babies Weddings & Groups

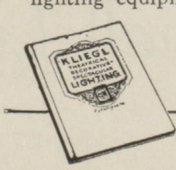
::

Special Present to Everybody Presenting this Ad.

STAGE LIGHTING

EQUIPMENT and SUPPLIES

N THE country's leading theatres you will invariably find Kliegl stage lighting apparatus and equipment used almost exclusively. Their dependability and practical construction are a source of satisfaction to stage electricians and theatrical producers. The accumulated knowledge of more than thirty years in the business of show lighting is embodied in their design and manufacture. Profit by the experiences of others and standardize on Kliegl stage lighting equipment and devices.

A new catalogue with detailed descriptions and illustrations of the most complete line of theatrical lighting specialties in the world will be forwarded to interested parties on request.

Footlights	*Stage Lamps*	*Color Boxes*
Borderlights	*Dimmers*	*Scenic Effects*
Exit Signs	*Music Stands*	*Blinders*
Spotlights	*Connectors*	*Resistances*
Floodlights	*Color Wheels*	*Stage Cable*

KLIEGL BROS

UNIVERSAL ELECTRIC STAGE LIGHTING CO., INC.

321 WEST 50th STREET

NEW YORK, N.Y.

די פייערונג פון לייגען דעם ווינקעלשטיין

אויף דער בילד (פון רעכטס אויף לינקס): נייטען ה. ראַטבאַרד, בילדער פון נייעם מיליאָן דאָלאַר ראָלאַנד טעאַטער; אוגוסט ניקאָלעטי, בילדער; אונזער וויליאַם ראָלאַנד, אונטערנעמער; בעטי ראָלאַנד, די טאָכטער פון וויליאַם ראָלאַנד, לייגט דעם ווינקעלשטיין; און מיס פלאָרענס סטויזן, באַוואוסטע פידעל-שפּילערין, פריינדין פון מיס בעטי ראָלאַנד.

די בעגייסטערטע מאַסען בּיי אונזער יום טוב

טויזענדער באַטייליגען זיך אין דער פייערונג פון לייגען דעם ווינקעלשטיין פון דאָס נייע מיליאָן דאָלאַר ראָלאַנד טעאַטער. ב. וולאַדעק, אַדרעסירט די פאַרזאַמעלטע. —דזשון 24טען, 1928.

איסטערן פּאַרקוועי און סט. דזשאָהנס פּליים, ברוקלין, נ. י.

פּראָגראַם

דאס ליעד פון ליעבע

אָפּערעטאַ אין 2 אַקטען און 4 בילדער פון לואיס פריימאַן
מוזיק פון שלום סעקונדאַ
ליריקס פון ה. גודעלמאַן
טענץ געשטעלט און אַראַנזשירט פון וולאַדימיר קראַסנאָף
סצענישע עפעקטען פון הערי האָכשטיין
דעקאָראַציעס פון ברידער זאַלצמאַן
אויפגעפיהרט פון מיכאַל מיכאַלעסקאָ

פּ ע ר ז אָ נ ע ן:

אייזיק, אַ ציגעלניק	דוד באַראַץ
רבקה, זיין ווייב	פּאולין האָפמאַן
אַניוטאַ, זייער טאָכטער	אַננאַ גרושקאָף
הערשעלע, זייער זוהן	יעקב רעכטצייט
סאַשאַ, אייזיק׳ס פּלימעניק	מיכאַל מיכאַלעסקאָ
בערנאַרד לעווי, סאַשאַ׳ס טאַטע	יצחק פרידמאַן
מאַרטינאַ, אַ מעקסיקאַנער	לואיס בירנבוים
ציפּע, אַן אלמנה	נעטי טאָביאַס
זלמן — צוויי שדכנים	יעקב וועקסלער
קלמן — צוויי שדכנים	סעם גערשטענזאַנג
חאַשקע, קלמנ׳ס טאָכטער	עני לובין
מאַניאַ, אַ רומענישע מיידעל	לוסי לעווין

ה אַ נ ד ל ו נ ג : 1טער אַקט—רוסלאַנד ,אין דעם גאָרטען פון אייזיקען
2טער אַקט—אַ יאָהר שפּעטער אין מעקסיקאַ.

1טע בילד : אין גאָרטען פאַר׳ן פּאַלאַץ פון בערנאַרד לעווי.
2טע בילד : אין אַ ווינקעל פון גאָרטען.
3טע בילד : אַ בודואַר אין אַ מעקסיקאַנער האָטעל.
4טע בילד : אין פּאַלאַץ פון בערנאַרד לעווי.

——::——

קאָסטיומען געמאַכט ביי מעטה און גראָפּער.

א. טעאַטראַל

בענעפיטס און טיקעטס

אמת, דאָס אידישע טעאַטער האַלט זיך איז אַ גרויסער מאָס אויף די בענעפיטס פון אָרגאַניזאַציעס. אמת איז אויך, אַז אַפילו די טייל-ווייזע בענעפיטס זיינען אַ גרויסע שטיצע פאַר'ן אידישען טעאַטער. עס איז אָבער אויך דאָ אַן אַנדער אמת, און דאָס איז, אַז דאָס אידישע טעאַטער האַלט אין אַ גרויסער מאָס אויף די אָרגאַניזאַציעס דורך די בענעפיטס.

מיר ווילען פרואווען קלאָר מאַכען וואָס מיר מיינען דערמיט.

עס איז אַ טראַדיציע כמעט זינט דעם אויפקום פון אידישען טעאַטער, אַז אָרגאַניזאַציעס זאָלען אָפּקויפען גאַנצע פאָרשטעלונגען פאַר אַ מינימאַלער פרייז, פאַרקויפען די טיקעטס צווישען די פריינט און אָנהייגער פון דעם אָדער יענעם אַנשטאַלט, און דעם פּראָפיט פאַרווענדען פאַר'ן אויפהאַלט פון אנשטאַלט.

די בענעפיטס זיינען געוואָרען אַ באַשטענדיגער טייל פון הכנסה פאַר'ן אידישען טעאַטער. די אָרגאַניזאַציעס האַלטען אויף דאָס טעאַטער אין די וואָכענטעג. אָהן די בענעפיטס וואָלט דאָס אידישע טעאַטער נישט געהאַט די מעגלאַכקייט צו וואַקסען און זיך אַנט-וויקלען און דערגרייכען אַזאַ הויכע מדרגה. גיבען מיר צו, אַז די אָרגאַניזאַציעס זענען דער רוקענביין פון אידישען טעאַטער און, נאָכמעהר, מיר האָבען גענומען אויף זיך צו שענקען באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט צו אָרגאַניזאַציעס און בענעפיטס. אָבער וועגען דעם ווילען מיר רעדען ווייטער.

דאָ ווילען מיר אָנווייזען אויף דער אַנדערער זייט פון דער מטבעה. אויב די אָרגאַניזאַציעס זיינען אַזאַ וויכטיגע טייל אין דער הכנסה פון אידישען טעאַטער, האָט אָבער דאָס אידישע טעאַטער נישט קיין קלענערע טייל אין דעם וואוקס און דער אַנטוויקלונג פון די אָרגאַניזאַציעס. לאָמיר זיך נישט נאַרען: ווען נישט דאָס אידישע טעאַטער, וואָלטען אַ סך אָרגאַניזאַציעס געבליבען אָהן אַ גרויסען קוואַל פון זייער הכנסה.

איז דאָך קלאָר:ביידע זיינען אָפּהענגיג איינער פון אַנדערען. ס'איז שווער צו באַשטימען ווער אין וועמען עס נויטיגט זיך מעהר און דערפאַר איז לאָגיש צו זאָגען, אַז ביידע זיינען גלייכע מחותנים אינ'ם שידוך, ביידע פּראָפיטירען פון איהם און קיינער פון זיי דאַרף זיך נישט האַלטען גרויס בנוגע צום אַנדערען, בלאָזען זיך, ווייל ער איז יאַקבי אַ גרעסערער יחסן, אָדער דער רייכערער מחותן.

מיר ווילען דאָ אָבער אַרויסזאָגען נאָך אַן אמת וועגען דעם ענין. דאָס אידישע טעאַטער האָט נישט אינגאַנצען באַגריפען אויף וויפיעל וויכטיג בענעפיטס זיינען פאַר זיין עקזיסטענץ. מיר זיינען מודה, אַז די אָרגאַניזאַציעס זיינען פאַרנאַכלעסיגט געוואָרען, אַז די טעאַטערס האָבען זיך באַצויגען צו בענעפיטס-פאָרשטעלונגען ווי צו שטיפקינדער און, דאָס האָט אַ סך אָפּגעשלאָגען דעם חשק צו קויפען בענעפיטס.

מיר זיינען זיך איצט מודה אין דעם, ווייל די לעצטע צייט איז פאָרגעקומען אַ גרויסע ענדערונג אין דער הינזיכט. די אידישע טעאַטערס האָבען אָנגעהויבען איינצוזעהן זייער טעות און זיי האָבען געביטען זייער טאַקטיק. עס איז שוין איצטער קלאָר געוואָרען פאַר די טעאַטער-מענעדזשערס, אַז בענעפיטס זיינען דער פונדאַמענט פון טעאַטער, און מיר הערען שוין איצט ווי מענעדזשערס זאָגען: מיר נעהמען זיך אויף אַ נייעם וועג, מיר ווילען מעהר אַכט לייגען אויף בענעפיט פאָרשטעלונגען א. אַז. וו.

נאָך דער אַלגעמיינער הקדמה, וואו מיר האָבען גערעדט וועגען דער פּראָבלעם בכלל, ווילען מיר איצט שמועסען מיט אונזערע פריינט וועגען אונזער אייגענעם ענין. מיר דערקלערען קלאָר און דייטליך: בענעפיטס זיינען ביי אונז נישט קיין שטיפקינד, נאָר דער וויכטיגסטער טייל. מיר לייגען אונזער גרעסטע האָפנונג אויף בענעפיטס און דערפאַר איז דאָך קלאָר, אַז ביי אונז וועט נישט זיין קיין שום אונ-טערשייד צווישען מיטענוואָכעדיגע פאָרשטעלונגען און שבת'דיגע. אויב איהר ווילט וועט ביי אונז זיין אַ גאַנצע וואָך שבת.

מיט גרויס מיה האָבען מיר אויפגעבויט דאָס נייע ראָלאַנד טעאַטער, וואָס מעג מיט רעכט באַטראַכט ווערען אַלס דאָס שענסטע אידישע טעאַטער. דער צושויער וועט, באַלד ווי ער וועט אריינ-קומען אין טעאַטער, אַליין זעהן מיט וואָסער אַ באַקוועמליכקייט, מאָדערנע איינריכטונגען און לוקסוס מיר האָבען געבויט דאָס טעאַטער. און, ווען מיר האָבען דאָס טעאַטער געבויט, האָבען מיר אין זינען געהאַט די אָרגאַניזאַציעס וואָס קויפען בענעפיטס און מיר האָבען ספּעציעל געזאָרגט פאַר זיי. עס איז דאָך קלאָר: קוים אַנערקענען מיר, אַז בענעפיטס זיינען דער רוקענביין פון טעאַטער, מוזען מיר זעהן זאָרגען פאַר זיי און קריגען וואָס מעהר פון דעם מין כדי מיר זאָלען קענען וואַקסען.

מיר ווענדען זיך דאריבער צו אַלע אידישע אָרגאַניזאַציעס אין בראָנזוויל, איסט ניו יאָרק און ברוקלין מיט אונזער רוף: קויפט אייערע בענעפיטס אין נייעם מיליאָן דאַלאַר ראָלאַנד טעאַטער. דאָס טעאַטער האָט 1630 סיטס, מיט בלויז איין באַלקאָני. דאָס מיינט, אַז יעדער זיץ אין טעאַטער איז גוט, פון יעדען ווינקעל קען מען זעהן און הערען ווי מען וואָלט געזעסען נאָענט צו דער ביהנע. פאַר דעם וואָס זיצט אויפ'ן ווייטסטען זיץ, אויף דער באַלקאָני, וועט נישט פאַרלוירען ווערען קיין איין נאָטקע פון דער מוזיק און קיין קלענסטע סצענקע. אונזער גאַנצער סעט טיקעטס באַטרעפט 3036 דאָלער און פאַר אָרגאַניזאַציעס פאַרקויפען מיר א גאַנצע פאָרשטעלונג פאַר מעסיגע פרייזען.

דאָס וויכטיגסטע: אַלע סטאַרס ווילען שפּילען צו די בענע-פיטס. מיר ווילען געבען די שענסטע און רייכסטע אויפיהרונגען צו בענעפיט פאָרשטעלונגען. צו בענעפיט-פאָרשטעלונגען ווילען מיר אָנוועקלייגען דיזעלבע מיה און ענערגיע ווי צו די שבת און זונטאַג פאָרשטעלונגען.

באגריסונגען

מיין ליבער ה' ראלאנד:

מיר באגייסטערונג באגריס איך די ערעפענונג פון אייער נייעם ראלאנד טעאטער. מיין ערשטע גרויסע אפערעטע „דזשייקעלע בלאפער“, איז אויפגעפירט געווארען אונטער אייער מענעדזשמענט, און עס איז פאר מיר א גרויסער כבוד וואס מיט מיין גרעסטער און שעהנסטען אידישען טעאטער אין דער וועלט.

אפערעטע, „דאס ליעד פון ליבע“, וועט איהר עפענען דעם גרעסטען

איך האף, אז די אידען פון בראנזוויל וועלען אבשעצען אייער ריזיגע אונטערנעמונג און וועלען אייך העלפען צו שטעלען אייער טעאטער אויף דער העכסטער שטופע פ'ן אידישער טעאטער-קונסט.

אייער,

שלום סעקונדא.

ווערטהער פריינד וויליאם ראלאנד!

איך בין צופרידען מיט דער געלעגענהייט אייך צו גראטולירען און ווינשען גליק צו דער ערעפענונג פון אייער נייעם טעאטער.

אייער אונטערנעמונג איז געווען זעהר א שווערע, איהר האט זיך אבער ניט געשראקען פאר די טונקעלע וואלקענס, וועלכע האבען פון צייט צו צייט פארדעקט דעם בלויען הימעל, און אזוי געלאסען, רוהיג, ניט פארלירענדיג זיך, האט איהם דערגרייכט אייער ציעל, און דערפאר האט איר געוואונען דעם צוטרוי פון פובליקום.

דער ראלאנד טעאטער, דער שעהנסטער אידישער טעאטער אין דער גרעסטער אידישער שטאדט פון דער וועלט, וועט פארבלייבען א מאנומענט, וועלכער וועט פאראייביגען אייער נאמען אלס איינער וועלכער האט ערהויבען דעם אידישען טעאטער צו דער העכסטער מדרגה.

איך בין זיכער, אז די אידישע באפעלקערונג פון גרייטער ברוקלין, וועט וויסען ווי צו שעצען אייער אונטערנעהמונג און וועלען אייך דאנקבאר זיין פאר די מעגלאכקייט צו געניסען דעם הימלישען פארגעניגען צו באזוכען אן עכט אריסטאקראטישען אידישען טעאטער, וועלכער וועט פאראייניגען קונסט-דראמא-ארט און באקוועמליכקייט.

אלע צדקה אנשטאלטען, וועלכע ציהען א גרויסען טייל פון זייער עקזיסטענץ דורך די טעאטער-אונטערנעמונגען און וועלכע זיינען תמיד געווען צופרידען מיט אייערע באהאנדלונגען, פרעהען זיך מיט דער ערשיינונג פון דעם נייעם טעמפעל, וואו עס וועט פאראייניגט זיין צדקה מיט פלעזשור און וועלען אייך העלפען צו קומען אויפ'ן וועג פון גליק און סוקסעס, אום איהר זאלט קענען פראדוצירען די רעזולטאטען, וועלכע דאס אידישע פובליקום ערווארטעט פון אייך, ווינשענדיג אייך און אייערע קינסטלער ארטיסטען א גליקליכען יאהר, פארבלייב איך,

אייער פריינד,

מאקס בלומבערג,

פרעזידענט פרייד און דזשודעא בית יתומים און אידישער סאניטאריום פאר אונהיילבארע.

זעהר געשעצטער הער, וויליאם ראלאנד:

עמפפאנגט מיין הארציגסטען וואונש צו דער ערעפענונג פון אייער נייער מיליאן דאלאר אידיש טעאטער אין בראנזוויל.

מיר איז גוט באקאנט וויפיעל מיה און אנשטרענגונג אייך האט געקאסט צו רעאליזירען אייער שעהנעם חלום פון בויען פאר דער בראנזווילער אידישער באפעלקערונג א פרעכטיג ניי טעאטער, א טעאטער ניט נאר ארטיסטיש שעהן אין אויסזעהן, נאר אויך באצוועקט פאר דער בעסערער אידישער דראמא.

איך האף אז דאס בראנזווילער פובליקום וועט זיין פעהיג אפצושאצען אייערע גרויסע לייסטונגען, און זיין שטאלץ מיט דעם נייעם טעאטער פון זייער סביבה.

אין נאמען פון דער אידישער אקטיארען יוניאן, ווינש איך אייך א מאראליש און פינאנציעלען ערפאלג.

רובין גוסקין.

היינט ביינאכט מישט איהר אויף א נייעם בלאט אין אייער לעבענס-בוך, לאמיר האפען, אז נאר פרייד און פארגעניגען וועט אויף דעם בלאט פארשריבען ווערען.

איהר האט אויפגעבויט א פראכטפולען בנין, וועלכער איז א כבוד פאר דעם בראנזווילער פובליקום, א כבוד פאר אייך און א שטאלץ פאר דער טעאטער פראפעסיע בכלל; און איך בין זיכער, אז מיט אייער אונערמידליכער ענערגיע וועט אייער אונטערנעמונג זיין א גרויסער ערפאלג.

איך שיק מיין הארציגען גליקוואונש צו אייך און צו דעם קינד וואס איהר פיהרט היינט צום ערשטען מאל ארויס אויף דער וועלט, „דאס ראלאנד טעאטער“, און איך האף, אז איהר וועט פון דעם פיעל נחת האבען.

מיט אויפריכטיגער פריינדשאפט,

דזש. גרינפעלד,

פרעזידענט פון דער אידישער אקטיארען יוניאן.

מר. וויליאם ראלאנד,
ראלאנד טעאטער,
איסטערן פארקוויי און סט. דזשאנס פליים,
ברוקלין, נ. י.

מיין ליבער ראלאנד!

דער פראכטפולער מאדערנער טעאטער אייערער, וואס איז נאר וואס פארענדיגט געווארען אין בראנזוויל, וועט זיכער דינען אלס באגייסטערונג צו דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג און פראגרעס פון דעם אידישען טעאטער.

קינסטלער גיבען דעם העכסטען אויסדרוק פון קונסט אין א שעהנער אומגעבונג, אין א פאסענדען קינסטלערישען טעמפעל. אייער טעאטער מאכט דאס מעגליך.

איך באגריס אייער אונטערנעמונגס-גייסט און ווינש אייך פון הארצען פולשטענדיגען ערפאלג.

מיט גרוס,

מ. פיינסטאון.

פאראייניגטע אידישע געווערקשאפטען.

באַגריסונגען

א נייע טעאַטער איז א געזונטע ערשיינונג.

פאַר די לעצטע עטליכע יאָהר האָט מען זיך אָנגעהויבען צו קלאָגען, אַז דאָס אידישע טעאַטער געהט אונטער, אַז דער אידישער עולם אַנטלויפט פון דער אידישער גאַס און זוכט גייסטיגען אונטערהאַלט ערגיץ אויף בראָדוויי.

דאָס איז ניט אמת. סיי דער איד, וואָס וואוינט אויף פיטקין עוועניו, און סיי דער איד וואָס וואוינט אויף ריווערסייד דרייוו, סיי דער איד וואָס האָט זיך פולשטענדיג אַמעריקאַניזירט, און סיי דער איד, וואָס פיהרט זיך נאָך אויפ'ן היימישען שטייגער—דער אידישער אַרבייטער, דער אידישער באַלעבאָס, דער גביר און דער אָרימאַן—אַלע, אַלע שטעהען נאָהענט צום אידישען וואָרט, צו אידישע מוזיק, און בכלל צו אידישער קולטור.

איך באַגריס דעם אונטערנעהמער, וואָס האָט אויפגעבויט אַזא שעהנעם און גרויסען אידישען טעאַטער אין סאַמע האַרץ פון אַן אידישער געטאָ. דער דאָזיגער אונטערנעהמער פאַרשטאַרקט דעם גלויבען, אַז אידיש האָט א צוקונפט אין אַמעריקאַ, אַז אידיש טעאַטער וועט נאָך לאַנג, לאַנג לעבען און וועט שטילען דעם גייסטיגען פאַרלאַנג פון די אידישע מאַסען.

דאָס נייע ראָלאַנד טעאַטער שליידערט צוריק אַלע אומגעלומפערטע רייד פון אולטרא-פעסימיסטען, וואָס זעהן ניט ווייטער פון זייער נאָז.

צ. ה. רובינשטיין,
נייעס רעדאַקטאָר פון „טאָג“.

בעסטער פריינד, וויליאַם ראָלאַנד!

צו דער ערעפענונג פון אייער נייעם גרויסען בנין, זאָל צוויי־שען טויזענדע גליקוואונשע אויך מיין באַגריסונג און גוטער וואונש זיין, ווייל צו דער היינטיגער גייסטיגער שמחה פון חנוכת הבית בין איך אויך א נאָהענטער מחותן, אַלס דער מחבר פון „דאָס ליעד פון ליעבע“, וואָס איך האָב ספּעציעל אָנגעשריבען פאַר אייער נייעם טעאַטער.

אין מיין לאַנג-יאָהריגע פאַרבינדונג מיט אייך, אַלס פאַרפאַסער פון פּיעסען, האָב איך פילע פון מיינע ערפאָלגען, ווי „סטודענטען ליבע“, „זיסע ליעבע“, „דער גאָלדענער סאָלדאַט“ — אייך צו פאַר־דאַנקען, ווייל איהר האָט זיך ניט אָפּגעשטעלט פאַר קיינע קאָסטען, אַלע שוועריגקייטען באַזייטיגט, אום די אָפּערעטעס זאָלען האָבען דעם געוואונשטען ערפאָלג.

אייערע אינטעליגענטע מיינונגען און באַגריפע וועגען פּיעסען, איז אונשאַצבאַר. זעלטען ווען איך האָב ביים טעאַטער באַגעגענט א מענשען וואָס זאָל האָבען אַזא עמפּפינדליכקייט צו טעאַטער ווי איהר. און דערפאַר האָף איך, און בין זיכער, אַז איהר וועט אין אייער ריעזיגער אונטערנעהמונג מצליח זיין, ווייל דאָס אידישע פּובליקום איז פעהיג אָפּצושעצען אַלעס וואָס איז אידיש-שעהן און הארציג—שעהנקייט און גוטסקייט מוז אַרויסרופען באַוואונדערונג.

אייער טרייער פריינד, וואָס קאָן אייך מעהר ניט וואונשען ווי איהר וואונשט זיך אַליין,

לואיס פריימאַן.

מזל טוב, זאָל זיין מיט גליק!

עס זאָל זיין א מזל'דיגער אָנהויב, אין א גוטער שעה און אויף לאַנגע, לאַנגע יאָהרען!

לויט'ן אַלטען אידישען כלל: יגעתי-מצאתי, דאַרף און זאָל אַזא ריעזיגע אונטערנעמונג, ווי דאָס נייע ראָלאַנד טעאַטער אין בראָנזוויל, באַלוינט ווערען מיט יענער מאָס ערפאָלג, צו וועלכער די דאָזיגע אונטערנעמונג איז פול-באַרעכטיגט, לויט די גרויסע אוצרות פון מענשליכע כחות, וואָס זיינען אין איהר פאַרקערפּערט.

ווייניג מענשען ווייסען, וויפיעל מיה, וויפיעל ענערגיע, וויפיעל רוה-לאָזע טעג און שלאָפלאָזע נעכט דאָס אויפבויען פון אָט דעם פּרעכטיגען נייעם טעאַטער און דאָס אויסשטאַטען איהם מיט אַלץ וואָס איז נויטיג פאַר דעם גענוס פונ'ם אידישען טעאַטער-עולם, האָט געקאָסט דעם פאָטער פון אָט דער גאַנצער אונטערנעמונג, ה' וויליאַם ראָלאַנד'ען.

איצט בלייבט פאַר'ן בראָנזווילער אידענטום אויסצופיהרען דעם דערמאָנטען אידישען כלל: „יגעתי-מצאתי, און באַלוינען דאָס דאָזיגע ראָלאַנד טעאַטער אַזוי, ווי אַזא אונטערנעמונג פאַרדינט.

נ. ב. לינדער.
דער „טאָג“.

ווערטער פריינד, וויליאַם ראָלאַנד:

יעדער ערנסטער פאַרזוך פאַר די דערהאַלטונג און דערהויבונג פון דאָס אידיש וואָרט, דאָס געשריבענע ווי דאָס געשפּילטע, דאַרף באַגריסט ווערען מיט האַרציגער באַגייסטערונג פון יעדען אידיש-געשטימטען אידען.

איך באַגריס אייך דעריבער און ווינש פון טיפען האַרצען דעם גרעסטען ערפאָלג אייער ערנסטען פאַרזוך פאַר די ווייטערע דערהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דאָס אידישע טעאַטער, דורך דעם גרויסען און פּרעכטיגען ראָלאַנד טעאַטער, וואָס איהר האָט אויסגעבויט אין דעם אידישסטען געגענט פון ניו יאָרק, און וועלכען איהר גרייט זיך אין גיכען צו עפענען.

איך האָף, אַז אייער אונטערנעהמונג וועט ריכטיג אָנערקענט און אָבגעשאַצט ווערען פון די אַלע פאַר וועלכע זי איז באַצוועקט.

אייערער מיט אמת'ער פריינדשאַפט,

ש. יודסאָן.

ווערטהער פריינד ראָלאַנד!

איך באַגריס אייך צו דער ערעפענונג פון אייער נייעם טעאַטער. מיט אייער ענערגיע, אַמביציע און ערפאַרונג, וועט איהר זיכער געפינען דעם וועג צו די הערצער פון די בראָנזווילער אידען, וועלכע האָבען ליעב טעאַטער און ספּעציעל אידיש טעאַטער. איהר זייט איינער פון די פּיאָנערען וועלכע האָבען אויסגעטראָטען א וועג פאַר דעם אידישען טעאַטער אין בראָנזוויל, און אַז אייער אַרבייט ווערט אָפּגעשעצט איז אַן עדות דער נייער טעאַטער וועלכען איהר האָט אויסגעבויט.

ח. עהרענרייך.

באגריסונגען

צו דער ערעפענונג פונ'ם ראלאנד טעאטער אין בראנזוויל שיק איך מיין ווארימע ברכה דעם יונגען ענערגישען בויער פון טעאטער, וויליאם ראלאנד'ן, און דעם פיאנער פון דער שעהנער אידישער אפערעטע אין אמעריקא, מיכאל מיכאלעסקא'ן.

א ניי אידיש טעאטער איז א נייע פעסטונג אין אונזער אמעריקאנעם נאציאנאלען אידישען לעבען. די אידישע קולטור דראפעט זיך בארג-ארויף און עס זיינען דא אלערליי שטאפלען. א גרויס אפערעטען-טעאטער אויף אידיש איז א שטאפעל וואס פיהרט אונז ארויף-בארג.

איך גלויב אין די כוחות פון די וואס שטעהען ביים ראלאנד טעאטער און איך גלויב אויך, אז דער אידישער טעאטער-באזוכער וועט אייך געבען די מעגליכקייט צו אנטוויקלען אייער טעאטער און דערהויבען עס צו א וויכטיגער אינסטיטוציע.

נאכאמאל—מיין ברכה און מזל-טוב!

א פ ר י ם   א ו י ע ר ב א ך.

ליבער פריינט ראלאנד:

אין די פילע יאהרען וואס איהר זייט פארבונדען מיט דעם אידישען טעאטער, האט איהר פאר זיך געשאפען פילע פריינט, סיי אין דער פראפעסיע און סיי אויסער איהר. איהר האט אויף אונז אלעמען שטענדיג געמאכט דעם איינדרוק, אז איהר ווילט ביטראגען צום אידישען טעאטער דאס שעהנסטע און דאס בעסטע וואס איז מעגליך פאר אייך, אונטער אייערע אומשטענדען.

ברוקלין איז א גרויסער אידישער צענטער, און איז בארעכטיגט צו האבען א גרויסען אייגענעם אידישען טעאטער. איך בין זיכער, אז איהר וועט געבען דעם ברוקלינער עולם דאס בעסטע וואס איהר וועט קענען. אייער לאנגיאריגע ערפאהרונג ביים אידישען טעאטער, און די גוטע טרופע מיט וועלכע איהר האט זיך ארומגערינגעלט, פארשפרעכען זעהר פיל, און איך בין זיכער, אז דער ברוקלינער אידישער עולם וועט וויסען ווי עס אפצושעצען.

ווינשענדיג אייך דעם בעסטען ערפאלג, פארבלייב איך,

אייער,

ס.   ד י נ ג א ל,

מיט-רעדאקטאר פון „טאג".

ליעבער ראלאנד!

פון טיעפסטען הארצען באגריס איך די ערעפענונג פון דער נייעם היים פאר דער אידישער טעאטער קונסט, וועלכע טראגט אייער נאמען.

קענענדיג אייך אזוי פיעל יאהרען און וויסענדיג ווי ליעב אייך איז אונזער ביהנע, בין איך זיכער, אז אייער טעאטער איז א גרויסער געווינס פאר אונזער קולטור. דער פרעכטיגער אויסערליכער אויסזעהן פון אייער טעאטער, גיט אונז שוין א באגריף פון דער נשמה וואס איהר געהט אין דעם דאזיגען גוף אריינבלאזען. איך ווינש אייך גליק.

אייער,

י ש ר א ל   ד ע ר   י ע נ ק י.

פון אלע אידישע קולטור אינסטיטוציעס איז דאס אידישע טעאטער איינע פון די מעכטיגסטע צו ווירקען אויף די אידישע מאסען, צו דערהאלטען זיי ביי זייער אידישקייט. מיר מיינען, אז א אידיש טעאטער דארף האבען א נאציאנאלען באדען אונטער זיך, אז א אידיש טעאטער דארף שפיעלען בלויז אידישע פיעסען מיט א אידישען אינהאלט פון אידישען לעבען.

דאס אידישע לעבען איז א טיפער קוואל, און מיר קענען און מיר דארפען דערציהען די גרויסע ברייטע מאסען אין נאציאנאלען אידישען גייסט, ווייל א טעאטער איז פאר די דערוואקסענע א אוניווערזיטעט פון לעבען. עס מיינט ניט, אז מיר דארפען „נודיען" דעם עולם מיט לאנגע און אויסגעדראשענע לעקציעס. מען קען שפילען אפילו די לייכטסטע קאמעדיען, וואס זאלען טראגען אין זיך א קערן פון אמת, א קערן פון אידישקייט.

מר. וויליאם ראלאנד, וועלכער האט אויסגעבויט אזא שעהן און מאדערן טעאטער, פארדינט די גרעסטע אנערקענונג. ברוקלין איז לעצטענס געווארען א גרויסער אידישער צענטער, און אזא טעאטער איז פשוט געווען א נויטווענדיגקייט.

מר. ראלאנד האט אין זיין טרופע איינער שוישפילער, וועלכע וואלטען געווען, און זיינען געווען, א שטאלץ פאר דער אידישער ביהנע אין אמעריקא. עס וועט זיין גענוג צו דערמאנען אזעלכע שוישפילער ווי מיכאל מיכאלעסקא, לואיס בירנבוים, לוסי לעווין, יעקב רעכטצייט און דעם יונגען קאמפאזיטאר שלום סעקונדא צו באווייזען, אז דאס נייע טעאטער ארבייט לויט א באשטימטען פראגראם.

מיר האבען צוטרויען צו מר. וויליאם ראלאנד, מיר ווייסען, אז ער האט די נויטיגע ערפאהרונג, און מיר קענען ערווארטען, אז דער אידישער טעאטער-עולם וועט העלפען מר. ראלאנד און זיין טרופע צו שאפען אן אמת אידיש טעאטער אלס א רינג אין דער גאלדענער קייט פון די אידישע טעאטערס אין אמעריקא.

י ע ק ב   ק י ר ש ע נ ב ו י ם.

די ערעפענונג פון אייער נייעם טעאטער איז אן ערשיינונג, וואס דארף אין אונז וועקען האפנונג און מוט. מיר לעבען איצט איבער א שווערע צייט, א צייט ווען שטימונגען פון צווייפעל און, אמאל אפילו פון פארצווייפלונג, טראגען זיך ארום אויף דער אידישער גאס. אזעלכע שטימונגען טויטען אפ יעדע נייע קולטורעלע אונטערנעמונג און מאכט אפט אבהענגיג די ענערגישסטע מענשען.

אין אזא שווערער צייט האט איהר, מיט פרישער ענערגיע, זיך אריינגעווארפען אין א נייע גרויסע אונטערנעמונג, אין בויען א נייעם אידישען טעאטער. עס ווילט זיך האפען און גלויבען, אז אייער ענערגיע וועט ניט געהן פארלארען אומזיסט.

איך ווינש אייך פון טיפען הארצען א קינסטלערישען און פינאנציעלען ערפאלג. אזא ערפאלג וואלט אונז אלעמען שטארק דערפרעהט און ערמוטיגט.

ל.   פ א ג ע ל מ א ן.

„פארווערטס".

באגריסונגען

איך באגריס אייך מיט דער ערעפענונג פון אייער טעאטער און ווינש אייך ערפאלג פון גאנצען הארצען.

אב. קאהאן.

ליבער פריינד ראלאנד:

אייער שמחה פון דעם חנוכת הבית פון דעם נייעם פרעכטיגען ראלאנד טעאטער איז די שמחה פון דער גאנצער אידישער געזעלשאפט בכלל און פון בראנזוויל בפרט. עס איז שוין לאנג צייט געווען, אז בראנזוויל, דער גרויסער אידישער ישוב, זאל האבען דעם מאדערנסטען אידישען קונסט טעמפעל, ווי עס פארדינט א אידישע באפעלקערונג פון אונבעשריען 300,000 נפשות.

איהר האט דערפילט די דאזיגע פאדערונג פאר בראנזוויל. עס איז ביי מיר קיין ספק נישט, אז בראנזוויל וועט וויסען ווי אפצושעצען אייער גרויסען אונטערנעמונגס גייסט און אייערע לייסטונגען פאר דער אידישער ביהנע.

איך וויל איהר זאלט עס ניט בעטראכטען פאר סתם א קאמפלימענט ווען איך זאג אייך, אז אין פארלויף פון מיין לאנגיעהריגע, פערזענליכע באקאנטשאפט מיט אייך האט איהר געוואונען מיין העכסטען רעספעקט פאר אייער איבערגעבענהייט צו דער אידישער ביהנע און פאר אייערע לייסטונגען פאר אידיש טעאטער. געהט פארווערטס און זייט מצליח. אייער הצלחה וועט זיין א געווינס פאר אידישע קולטור.

מיט הארציגען גרוס צו אייער ארטיסטען געזעלשאפט און צו אייער קאמפאניסט, פארבלייב איך,

אייער אויפריכטיגער,

יעקב פישמאן.

רעדאקטאר, „מארגען זשורנאל“.

געעהרטער מר. ראלאנד!

איך באגריס אייך פון פולען הארצען צו דער ערעפענונג פון אייער טעאטער. עס פרעהט מיך זעהר צו זעהן א פראכטפולע, מאדערנע טעאטער-געביידע אין בראנזוויל, וואו עס זיינען קאנצענטרירט אויסשליסליך גרויסע אידישע מאסען.

א שעהנע געביידע אליין האט א קולטורעלע באדייטונג פאר א אידישען ישוב.

איך ווינש אייך, אז דער אינהאלט, וואס איהר האט אריינגעגעבען אין דער געביידע זאל זיין אזוי שעהן און פעסט ווי די געביידע, עס זאל זיין הארמאניע צווישען גוף און נשמה.

צו אויפשטעלען אזא טעאטער-געביידע ספעציעל פאר אידיש טעאטער נויטיגט זיך מוטה און טיעפער גלויבען אין דער נויטיגקייט, ווינש איך אייך פונקט אזא מוטה און אזא גלויבען אויך בנוגע דעם אינהאלט, וואס דארף זיך באזעצען אין דער דאזיגער געביידע.

אייער,

דר. א. מוקדוני,

„מארגען זשורנאל“.

איך באגריס ה׳ וויליאם ראלאנד צו דער דערעפענונג פון דעם נייעם אידישען טעאטער אין ברוקלין, וואס וועט טראגען זיין נאמען. איך ווינש אייך און דער אידישער באפעלקערונג צו האבען א סך נחת פון אט דעם אינגסטען פון די אידישע טעאטערס.

א. גלאנץ.

דער „טאג“.

פריינד ראלאנד:

איך שיק מיין גליקוואונש און מיין גראטולאציאן צו אייער נייער טעאטער אונטערנעמונג. אין אייער גאנצער קאריערע איז דעם אידישען טעאטער האט איהר ארויסגעוויזען אן ערנסטע באציהונג צו דער דראמא און צו דער ביהנע. מאנכע פון די שעהנסטע זאכען וואס זיינען אין די לעצטע יאהרען אויפגעטאן געווארען אין דעם אידישען טעאטער, זיינען ענג פארבונדען מיט אייער נאמען.

איך בין זיכער, אז דער נייער קונסט טעמפעל, וואס איהר האט אויפגעבויט, וועט זיין א גרויסער געווינס פאר דעם בעסערען אידישען טעאטער.

זאל זיין מיט מזל.

מיט פריינדשאפט,

הלל ראגאף.

„פארווערטס“.

מיין טייערער פריינד ראלאנד:

איך גלויב קוים אויב עס איז נויטיג פאר מיר אייך צו פארזיכערען, אז איך וויל מיט'ן גאנצען הארצען, אז אייער נייער פראכטפולער טעאטער זאל זיין אן ערפאלג. דער עולם וואס געהט אין טעאטער (אדער וואס געהט ניט) האט ניט קיין באגריף וועגען די שוועריגקייטען וואס א טעאטער מענעדזשער דארף דורכמאכען היינטיגע צייטען. ווער רעדט נאך וועגען א מענעדזשער, וואס האט אליין אויפגעבויט דאס טעאטער און וואס האט איהם געמאכט מעגליך.

איך ווינש אייך ערפאלג און איך בין זיכער, אז אלע אייערע פריינט וועלען טאן אלעס אין דער וועלט, אז דער ערפאלג זאל זיין א דויערהאפטער און אמת'ער.

מיט בעסטען גרוס,

אייער,

ב. וולאדעק.

מענעדזשער „פארווערטס“.

ליבער פריינד וויליאם ראלאנד!

מיין הארציגער וואונש, אז אייער נייער טעאטער זאל זיין א כבוד פאר דער אידישער ביהנע און א גרויסער מאטעריעלער ערפאלג. איהר האט שטענדיג געשטרעבט צו געבען דעם אידישען טעאטער-עולם עפעס נייעס, פיינעס. איצט האט איהר א גוטע געלעגענהייט דיזע שטרעבונג אייערע צו פארווירקליכען.

לעאן גאטליעב.

„פארווערטס“.

מאד. פאולין ראלאנד

מיס בעטי ראלאנד

די פרוי און טאכטער פון וויליאם ראלאנד

די געשעצטע פרוי און טאכטער פון וויליאם ראלאנד, וועלכע האבען מיט זייער דערמוטיגונג פיעל מיטגעהאלפען צו פארווירקליכען זיין שעהנעם טרוים, האבען א וויכטיגען טייל אין דעם נייעם מיליאן דאלאר ראלאנד טעאטער.

אין די שטונדען פון צווייפעל און אונענדליכע שטערונגען, האט זייער טרייסטענדיגווארט און הארציגער מיטגעפיהל אלע וואלקענס צוטריבען און אריינגעבראכט א זיסע האפנונג און טיפען גלויבען, אז „הזורעים בדמעה, ברינה יקצורו“.

מאדאם ראלאנד איז א פראמינענטע שוישפילערין, וועלכע שפיעלט אין אונזער קאמפאני אונטער דעם נאמען פאולין האפמאן.

די טאכטער, מיס בעטי ראלאנד, איז א טאלאנטירטע פיאניסטין, א דיפלאמירטע שילערין פון מאסטער אינסטיטוט אף מוזיקאל ארט און שפילט אין ארקעסער פון אונזער טעאטער.

אין אונזער יום-טוב שיינען זייערע נעמען מיט ליכטיגע בוכשטאבען.

מאַקס געביל

דער רבי צו זיין „תּלמיד“

(אייניגע ערנסטע ווערטער צו וויליאַם ראָלאַנד)

ווען קוועלט דער רבי? — ווען זיין תלמיד קען בויערי, האָבען זיך זיינע פעהיגקייטען אַלס די תורה... שוין אין די ערשטע יאָהרען פון וויליאַם ראָלאַנד'ס קאַריערע, ווען ער האָט אָנגעהויבען אַלס קאַסירער און ביזנעס מענעדזשער אין מיין קליינעם געביל'ס טעאַטער (געוועזענער ליפּצין טעאַטער), אויף דער טעאַטער-אימפּרעסאַריאָ בולט אַרויסגעוויזען.

וויליאַם ראָלאַנד איז פאַר אַלעס אַ מענש מיט אַן אָפען אויג, מיט אַ וועלטליכען בליק און דאַריבער האָט ער ביי מיר שטאַרק נושא חן געווען אין אַלע הינזיכטען.

ראָלאַנד איז אַ גוטער תלמיד, ער האָט פּונקט ווי איך איינגעזעהן, אַז כדי צו האָבען ערפאָלג אין דער טעאַטער-פּראָפעסיע, מוז מען געבען דעם עולם זיין „מאָני'ס וואָירטה“.

איך האָב פון דערווייטענס געקוועלט און צוגעזעהן, ווי מיין תלמיד, וויליאַם ראָלאַנד, געהט מיר נאָך ווי אַ שאָטען, אַז ער געהט אין מיינע דרכים און דאַריבער מאַכט ער אַזאַ ערפאָלג אין זיינע טעאַטער-אונטערנעמונגען.

ראָלאַנד ווייסט, אַז מענשען מוזען אַמאָל מאַכען אַ טעות, און בלויז מענשען וואָס באַזיצען אינטעליגענץ פאַרשטעהען, אַז דער מענש, „שטרעבט און גרייכט אַזוי לאַנג ווי ער לעבט“ און אויך ער האָט געזוכט „לאַנד“... ביז ענדליך האָט ער אויסגעבויט אַזאַ שעהן און אַזאַ מאָדערן טעאַטער, וואָס דאַרף זיין אַ שטאָלץ פאַר די אידען פון ברוקלין בפרט און פאַר די אידען פון ניו יאָרק בכלל.

נאָר גרויסע אונטערנעמונגען, ווייסט ראָלאַנד, האָבען אַן ערפאָלג, און ער ווייסט, אַז עס איז בעסער צו פאַרלירען אין קאַמף מיט לייבען, ווי צו געווינען מיט קעץ. ער איז אַ בראַווער און מוטיגער מענש און אויב ער וועט פאָרטזעצען מיין „פּאָליסי“ פון געבען דעם עולם דאָס בעסטע און שענסטע, וועט זיין ניי טעאַטער זיין אַ ריעזיגער ערפאָלג. ער האָט געמאַכט אַ געוואַגטען שריט, און די גאַנצע טעאַטער-פּראָפעסיע איז איהם מקנא, נאָר איך, זיין „רבי“, קוועל אָן און ווינש איהם גליק.

פאַר מיר איז ניט קיין וואונדער, וואָס וויליאַם ראָלאַנד האָט זיך אַזוי דערהויבען, ווייל איך ווייס, אַז ער האָט אַ ריעזיגען אונטערנעמונגס-גייסט.

די אידען פון בראָנזוויל, פון ברוקלין און דער גאַנצער אומגעגענד דאַרפען ראָלאַנד'ן האַרציג באַגריסען און זיי דאַרפען איהם שטאַרקען זיינע הענט אין זיין אונטערנעמונג. אַזאַ טעאַטער קען מיט רעכט אָנגערופען ווערען אַ קונסט-טעמפּעל און צו דער ערעפענונג פון דעם ראָלאַנד טעאַטער שיק איך איהם מיין האַרציגסטען גליקוואונש.

איך ווינש מיין „תלמיד“ גליק און סוקסעס צו דער גרויסער אונטערנעמונג און פאַרפליכט זיך איהם צו העלפען מיט ראַטה און טהאַט אויב ער וועט פאָרטזעצען מיין „תורה“, צו געבען דעם עולם זיין געלד'ס ווערטה, אויב ער וועט געבען דעם עולם וואָס ער וויל.

ראָלאַנד ווייסט, אַז אַ טעאַטער איז ניט קיין ביבליאָטעק, ניט קיין אוניווערזיטעט, אַז דער עולם קומט זיך אין טעאַטער אַמוזירען און נאָר אויף דעם אופן קען ער האָפען און ערוואַרטען צו מאַכען זיין גרויסע אונטערנעמונג פאַר אַן ערפאָלג. ער האָט אַנגאַזשירט גוטע שוישפּילער, און איך האָף אַז ער וועט צופּאַסען דעם געווינשטען רעפּערטואַר.

פאַר מיר איז עס אַ פאַרגעניגען צו שיקען ראָלאַנד'ן מיין ברכה און ווינשען איהם צו שטייגען וואָס העכער און איינוואָרצלען דאָס אידישע טעאַטער אין בראָנזוויל.

באַגריסונג פון מיכאל מיכאַלעסקאַ

זייער טייערער חבר וויליאַם ראָלאַנד:

צו גרויס איז מיין וואונש, צו טיעף איז מיין באַגייסטערונג, און עס פעהלט ווירקליך שפּראַך פאַר די נשמה-געפיהלען פאַר דער הייליגער שטימונג אין וועלכער איך געפין זיך היינט - - היינט, ווען עס איז פאַרווירקליכט געוואָרען דער שעהנער חלום פון מיין האַרציגען חבר וויליאַם ראָלאַנד.

איך קען זאָגען, אַז איך, און נאָר איך ווייס וויפיעל מיה, ענערגיע און אונענדליכע אנשטרענגונג עס האָט דיך געקאָסט, אָט דעם שעהנעם חלום דיינעם צו פאַרווירקליכען...

איך האָב ניט דעם מינדסטען צווייפעל, אַז דיין טעאַטער, וואָס ערעפענט זיך היינט פאַר דעם פּובליקום, וועט געשעצט ווערען פון אַלע ליבהאָבער פון דעם בעסערען אידיש טעאַטער, ווייל דיין אינטעליגענטער באַגריף וועגען אידישע טעאַטער, איז צו שפּילען פאַר'ן פּובליקום דאָס גרעסטע און בעסטע פון דער ביהנע, און הויפּטזעכליך פּיעסען פון אידישען לעבען, וואו עס זאָל זיך אָפּשפּיגלען די ליידען און פריידען פון דעם אידען, פּיעסען וועלכע זאָל רעדען צו די הערצער פון אידישען צושויער, ערקוויקען זיין אויער מיט זיסע, אידישע מוזיק. אַזאַ טעאַטער מוז און וועט זיין אַן ערפאָלג.

איך, וועלכער האָט געהאַט דעם כבוד צו שפּילען פאַר דיר מעהר פון צוויי סעזאָנען, בין צו דיר ברודערליך צוגעבונדען געוואָרען, פאַר דיין אָרענטליכקייט, פּינקטליכקייט און שעהנע שטרעבונגען. איך פיהל זיך אויך איצט מעהר שטאָלץ ווי תמיד, וואָס איך האָב דעם גרויסען פאַרגעניגען צו ערעפענען דיין נייע טעאַטער אין אַ גוטער שעה. איך פאַרזיכער דיר, אַז איך וועל, ווי שטענדיג, לייסטען מיינע בעסטע כוחות צו פיהרען דיין טעאַטער אין דער נאָבעלער ריכטונג, פאַר וועלכען צוועק דו האָסט דיין טעאַטער געבויט. מזל טוב דיר, מיט דיין חנוכת הבית!

דיין ערגעבענסטער פריינד און חבר,

מיכאַל מיכאַלעסקאָ.

בראַכט די בעסטע אידישע טרופּע, רייכע אויפפיהרונגען און, דער עיקר, אַן עהרענהאַפטע באַציהונג צום עולם. איך האָב פאַרשטאַנען, אַז די אַלע ביז־איצטיגע טעאַטער־פאַרזוכען זיינען אין בראָנזוויל נישט געלונגען דערפאַר, וואָס די אונטערנעמערס האָבען זיך באַנוצט צום עולם מיט גרינגשעצונג. מען האָט איהם געגעבען אויפפיהרונגען וואָס אַפילו אין פאַרוואָרפענסטען שטעטעל פון דער פּראָווינץ וואָלטען זיי געווען אַ חרפּה. דער בראָנזווילער עולם האָט דערפאַר נישט געוואָלט געהן אין זיין אייגענעם טעאַטער.

און געזעהן האָב איך אַז ווען איך האָב אַוועקגעשטעלט מיט מיכאַלעסקאָ'ן און אַנדערע אמת'ע אידישע אַקטיאָרען אַן אָפּערעטאַ, מיט שעהנע דעקאָראַציעס, ליכט־אַפעקטען, גוטען כאָר און פיינע טענץ, איז דער בראָנזווילער עולם געקומען, און דער „ראָן“ פון מיינער אַן אָפּערעטאַ האָט זיך געקענט פאַרגלייכען מיט סעקאָנד עוועניו. הייסט עס, אַז מיין צוטרוי צו בראָנזוויל איז נישט געבויט אויפ'ן זאַמד, אַז איך האָב אַלע אורזאַכען צו גלויבען אין מיין בראָנזוויל, בפרט נאָך ווען איך וועל אויפבויען אַ טעאַטער וואָס איז דאָס מאָדערנסטע און בראָדוויי דאַרף פאַר דעם נישט שטאָלצירען.

אין די אַלטע בראָנזווילער טעאַטערס האָב איך זיך נישט געקענט צעפיהרען די הענט ווי איך האָב געוואָלט. איך בין געווען געפּענטעט אויף דער ביהנע און מיט די אַלטע איינריכטונגען אין טעאַטער. דער געשמאַק פון עולם, ווייס איך, האָט זיך אויסגעפיינערט און ער וויל איצטער נישט נאָר רייכערע אויפפיהרונגען, נישט נור קיין בעסער טעאַטער אין זין פון שפּילען, נאָר אויך אַ שעהנערען בנין. דער עולם וויל הנאה האָבען נישט בלויז פון די אַקטיאָרען, די סצענעס, דער פּיעסע און אַלצדינג וואָס אויף דער ביהנע, נאָר אויך פון דעם פּלאַץ, אויף וועלכען ער זיצט, פון דער אומגעבונג אין טעאַטער, פון די קאָרידאָרען, די לאָבים, די קאַמפאָרט־פּלעצער א. אז. וו.

אויף מיין אייגענעם באַשיידענעם וועג בין איך אַ פּיאָנער, און איך האָב געוואָלט אויסטרעטען פאַר זיך אַליין אַן אייגענעם וועג. איך ווייס, אַז אַ ניי אידיש טעאַטער, דאָס טעאַטער מיט די מאָדערנסטע איינריכטונגען, וואוהין עס זאָל זיין אַ פאַרגעניגען אַריינצוקומען, וועט אויפגענומען ווערען פון בראָנזווילער עולם מיט פרייד און איך האָב דערפאַר אָנגעווענדעט די גרעסטע מאָס ענערגיע, אַז אַזאַ טעאַטער זאָל אויפגעבויט ווערען. דאָ וויל איך באַמערקען, אַז עס איז מיר גאָר ניט אַזוי גרינג אָנגעקומען אויפצושטעלען דאָס טעאַטער ווי עס איז, אָבער איך האָף, אַז מיין מיה וועט אָפּגעשאַצט ווערען פון די בראָנזווילער אידען און זיי וועלען אויסהאַלטען דאָס טעאַטער און העלפען וואַקסען און זיך אַנטוויקלען.

דרך אגב איז וויכטיג צו וויסען, אַז מיין טעאַטער וועט זיין דאָס איינציגע מאָדערנע אידישע טעאַטער אין גאַנץ ברוקלין. עס שטעהט אין צענטער און עס איז לייכט אַהין צו צוקומען פון ברוקלין און איסט ניו יאָרק, שוין אָפּגערעדט פון אַלע ווינקעלאַך אין בראָנזוויל. עס זיינען איצט דאָ די נייע סאָבוועיס, וואָס ברענגען צו דער מיר ממש פון נייעם טעאַטער. איך גלויב, אַז דאָס נייע טעאַטער וועט ווערען די צוציהונגס־קראַפט פאַר אַלע ברוקלינער אידען, וועלכע ווילען זעהן גוט אידיש טעאַטער.

דאָס וויל איך אויסזאָגען אַ סוד: ווען איך האָב געהאַלטען אין סאַמע מיטען פון דער אַרבייט, איז מען געקומען צו מיר מיט פאָרשלאַגען איבערצוגעבען דעם בנין אין אַנדערע הענט. מען האָט מיר אָנגעבאָטען שעהן געלט איך זאָל פאַרקויפען דאָס טעאַטער פאַר אַן ענגליש טעאַטער, אָבער איך האָב זיך אָפּגעזאָגט, ווייל פאַר מיר איז מיין אַמביציע אַוועקצושטעלען אין בראָנזוויל אַ אידיש טעאַטער, וואָס זאָל זיין אַ מוסטער פאַר אַלע אַנדערע טעאַטערס, אַפילו אין ניו יאָרק, ווערט אַ סך מעהר ווי געלט.

דאָס נייע טעאַטער איז פאַרטיג. איך גיב איצט איבער דעם בראָנזווילער טעאַטער־געהענדען עולם. אַ שעהן טעאַטער, יעדער איינער וועט זיך אין דעם איבערצייגען ווען ער וועט עס זעהן. מיין האָפנונג איז, אַז דער עולם וועט זיך צונויפלעבען מיט'ן טעאַטער, וועט עס באַטראַכטען פאַר אייגענס און וועט דאָרט אויפלעבען זיין פאַרלאַנג פאַר טעאַטער בכלל און פאַר אידיש טעאַטער בפרט. דערצעהלען די מעלות פונ'ם טעאַטער איז איבעריג און דערצו אוממעגליך. מען דאַרף עס אַליין זעהן און אָפּשעצען. עס וועט זיין גענוג צו זאָגען, אַז עס האָט 1630 זיץ־פּלעצער און דאָך נישט קיין גאַלערי. עס איז דאָ בלויז אַן אָרקעסטער און באַלקאָני. פון יעדען ווינקעלע קען מען זעהן און הערען, ווי מען וואָלט געזעסען ביי דער ביהנע. די דעקאָרירונגען, דער לוקסוס פון די ווענט און אַלע אַנדערע איינריכטונגען זיינען צום באַוואונדערען.

איך גלויב, אַז איך האָב, אויף וויפיעל עס איז מעגליך געווען אין אַ קורצען אַרטיקעל, קלאָר געמאַכט מיין שטעלונג. איך האָב געפּרואווט צו ענטפערען אויף דער פראַגע: צו וואָס אַ ניי אידיש טעאַטער אין בראָנזוויל? אָבער נאָך קלאָרער וועט די פראַגע ווערען ווען דאָס טעאַטער וועט זיך מיט מזל עפענען און דער עולם וועט זעהן די רייכע אויפפיהרונג, דעם גרויסען פאַרנעהם און דאָס וואונדערבאַרע שפּילען פון דער גאַנצער טרופּע מיט מיכאַל מיכאַלעסקאָ'ן בראש.

און איצט ווינש איך זיך און דער בראָנזווילער אידישער באַפעלקערונג מיר זאָלען זיך עלטערען אין כבוד און מיר זאָלען היימישע מענשען צווישען זיך ווערען. איך, פון מיין זייט, וועל אָנווענדען אַלע מעגליכקייטען דורכצופיהרען מיין פּראָגראַם, וואָס איך האָב זיך אָנגעצייכענט. זאָל בראָנזוויל, די אידישסטע שטאָט אויף דער וועלט, מיר העלפען.

וויליאַם ראָלאַנד

צו וואָס א ניי אידיש טעאַטער אין בראָנזוויל?

דאַכט זיך, אַז עס האָט קיינעם גאָרניט געדאַרפט איינפאַלען צו פרעגען די דאָזיגע פראַגע. ס'איז דאָך פשוט: בראָנזוויל איז אַ ריעזיגע אידישע שטאָט, קומט איהר אַ אידיש טעאַטער, וואָס זאָל זיין געבויט לויט אַלע כללים פון דער לעצטער טעאַטער-טעכניק.

אָבער מען האָט מיך געפרעגט און מען וועט מיך מסתמא נאָך פרעגען: „צו וואָס אַ ניי אידיש טעאַטער אין בראָנזוויל?

דאָס וואָס מיר דאַכט זיך אויס צו זיין אַזוי איינפאַך און קלאָר, איז ביים ברייטען עולם בכלל ניט קלאָר, און מען דאַרף איהם ערשט דערקלערען פון אלף בית אָן. און דערביי וועל איך אייך אויסזאָגען אַ סוד, אַז נישט נור דער ברייטער עולם, נאָר אַפילו די טעאַטער-מענשען, וועלכע האַלטען זיך פאַר גרויסע קענער און ווייסער, אפילו זיי האָבען מיך באַוואָרפען מיט פראַגען וואָס זייער גאַנצער זין איז געווען: וואָס קריכט איהר מיט אַ געזונטען קאָפּ אין אַ קראַנק בעט אַריין? ווער דאַרף היינטיגע צייטען נייע אידישע טעאַטערס? אַז איהר זענט יאָ אַזאַ חכם, לאָמיר נאָר זעהן איהר זאָלט פאַרזאָרגען די אַלטע אידישע טעאַטערס מיט אַ ביסעלע „פּראָספּעריטי“.

די אַלע טענות זענען דאַכט זיך גאַנץ גערעכט, ווען מען טראַכט זיך נישט אַריין אין זיי אַ ביסעל טיפער. נעמט מען אָבער זיי אַנאַליזירען, צעפּאַלען זיי זיך ווי שפּינוועבס. דער צוועק פון מיין איצטיגען אַרטיקעל איז טאַקע צו אַנאַליזירען אָט די אַלע טענות און פּרובירען אויף זיי צו ענטפערען.

איך מיין בשום אופן נישט צו זאָגען, אַז איך בין גראָדע דער גערעכטער, ווייל נאָך אַלעמען האָט זיך יעדער איינער זיין אייגענע גערעכטיגקייט. איך וויל אָבער קלאָר מאַכען מיין שטאַנדפּונקט, כדי דער עולם זאָל איין פאַר אַלע מאָל וויסען פאַרוואָס איך האָב אונטערגענומען אַזאַ ריעזיגע אַרבייט פון בויען אַ אידיש טעאַטער אין בראָנזוויל.

אמת, דאָס אידישע טעאַטער האָט די לעצטע צוויי סעזאָנען איבערגעלעבט אַ שטילען קריזיס. עס איז נאָך נישט געקומען צו אַזאַ צושטאַנד, אַז מען זאָל דאַרפען קלאַפּען טרעוואָגע, אָבער פאַרטראַכטען זיך וועגען צושטאַנד פון אונזער ביהנע איז נויטיג.

וואָלט דאָך דאָס געדאַרפט מיך צוריקהאַלטען פון בויען אַ ניי טעאַטער. מיין איך אָבער, אַז נישט די אידישע מאַסען זיינען אינגאַנצען שולדיג אינ'ם שטילשטאַנד פון אידישען טעאַטער, נאָר עס זיינען פאַראַן אַ סך אַנדערע אורזאַכען. נישט דאָ איז אָבער דער פּלאַץ צו רעדען וועגען זאַכען וואָס טויגען נישט, איך וויל אָבער בעסער רעדען וועגען זאַכען וואָס האָבען אַ פּאָזיטיווע באַדייטונג. צו וואָס אָנווייזען יענעמ'ס חסרונות? בעסער אַוועקצושטעלען אַ טעאַטער, וואָס זאָל רעדען פאַר זיך אַליין, וואָס זאָל אַליין זיין אַן ענטפער אויף די אַלע חסרונות פון די אַנדערע טעאַטערס. איין זאַך וויל איך אָבער ווידערהאָלען: נישט דער אידישער טעאַטער-געהענגיגער עולם איז אינגאַנצען שולדיג אין דעם וואָס דאָס אידישע טעאַטער האָט אין די לעצטע צוויי סעזאָנען נישט געבראַכט קיין „פּראָספּעריטי“.

נאָכדעם ווי איך האָב זיך גוט צוגעקוקט צום צושטאַנד פון אידישען טעאַטער איצט, האָב איך איינגעזעהן, אַז עס איז פאָרט דאָ אַ מעגליכקייט אַוועקצושטעלען אַ ניי אידיש טעאַטער מיט גרויסע אויסזיכטען אויף ערפאָלג. איך האָב אויסגעקליבען פאַר מיין טעריטאָריע בראָנזוויל צוליעב עטלאַכע אורזאַכען, וועלכע איך וועל דאָ באַלד קלאָר מאַכען.

בראָנזוויל איז די יונגע אידישע שטאָט, וועלכע האַלט אין וואַקסען. נעהמען מיר די געשיכטע פון בראָנזוויל פאַר די לעצטע צוויי-דריי צעהנדליג יאָהר, וויקעלט זיך פאַר אונז פונאַנדער אַ וואונדערבאַרעס בילד פון אַ שטאָט, וואָס מיט יעדען יאָהר דערהייבט זי זיך אַלץ העכער, ווערט זי אַלץ קרעפטיגער, באַפעסטיגט זיך און הייבט אָן צו פאַרנעהמען וואָס ווייטער אַלץ אַ וויכטיגערען פּלאַץ אין גרויס ניו יאָרק. די געשיכטע פון בראָנזוויל איז די געשיכטע פון די אידען אין בראָנזוויל. מיט אידישער מיה, מיט אידישע פעהיגקייטען, איך וואָלט אַפילו געזאָגט מיט אידישער גאונות, איז בראָנזוויל אויפגעבויט געוואָרען. כמעט אין אַ וויסטעניש זיינען אידען געקומען מיט פערציג יאָהר צוריק און האָבען אויפגעשטעלט זייערע געצעלטען, ווי אַמאָל אין דער מדבר. אידישע ענערגיע, וועלכע האָט דאָ געפונען פרייע מעגלאַכקייטען פאַר זיך, האָט אַריינגעהויכט לעבען אין דער וויסטעניש, און איידער מען האָט זיך אַרומגעקוקט, איז שוין געווען בראָנזוויל.

אויב בראָנזוויל האָט אידישע הייזער און אַ ריעזיגע אידישע באַפעלקערונג, איז דאָך קלאָר אַז זי דאַרף האָבען אויך אַן אייגען אידיש לעבען. עס שטעלט זיך דאָך ביי יעדען די פראַגע: פאַרוואָס זאָל די דאָזיגע גרויסע אידישע שטאָדט זיך דאַרפען פאַרלאָזען מיט איהרע קולטור-אינסטיטוציעס אויף מאַנהעטען? און דער ענטפער איז אַ פשוט'ער: זי דאַרף זיך טאַקע נישט פאַרלאָזען. די צרה איז נאָר געווען דאָס ביז איצטער האָבען זיך נישט געפונען קיין אונטערנעמער, וואָס זאָלען געווען שאַפען אָט די אינסטיטוציעס. מען האָט, ווייזט אויס, נישט געהאַט קיין צוטרוי צו די בראָנזווילער אידען. מען האָט ניט געגלויבט, אַז מען קען זיך אויף זיי פאַרלאָזען אויסצוהאַלטען אונטערנעהמונגען פון אַ גרעסערען פאַרנעם. האָבען מיר אָבער געזעהן, אַז אין בראָנזוויל האָט זיך דער אידישער מסחר געוואַלדיג אַנטוויקעלט, אַלצדינג האָט איהר אין בראָנזוויל, און, פאַר אַ בראָנזווילער איינוואוינער איז נישט נויטיג צו פאָהרען קיין ניו יאָרק צו קויפען מציאות, ווייל ער קען זיי קריגען ביי זיך, אין בראָנזוויל. האָט אָבער אַ בראָנזווילער איד געוואָלט זעהן גוט אידיש טעאַטער, האָט ער געמוזט פאָהרען קיין ניו יאָרק.

איך האָב גראָד צוטרוי צו די בראָנזווילער אידען. איך גלויב אין זיי און דערפאַר האָב איך זיך אונטערגענומען צו בויען פאַר זיי אַ אידיש טעאַטער. מיין צוטרוי צו בראָנזוויל האָב איך גענומען פון מיינע ערפאַהרונגען, וואָס איך האָב מיט איהר געהאַט. איך מעג זאָגען, אַז איך בין געווען דער ערשטער אַריינצוברענגען אין בראָנזוויל גוט אידיש טעאַטער. בראָנזווילער אידען ווייסען, אַז ביז איך בין נישט געקומען אין ליבערטי טעאַטער, האָט מען דאָרטען געשפּילט דריט-קלאַסיג אידיש טעאַטער. איך האָב גע-

דר. י. קריטיקוס

שלום סעקונדאַ

צווישען די אידישע קאָמפּאָזיטאָרס איז שלום סעקונדאַ אפשר דער אינגסטער, אָבער זיינע אָפּערעטעס פאַרנעמען שוין דעם אויבען-אָן אויף אונזער ביהנע. ער איז די יונגע שאַפענדע מוזיקאַלישע קראַפט אויף אונזער ביהנע. ער האָט אַריינגעבראַכט אין דער אידישער אָפּערעטע אייגענאַרטיגע טענער און שפּילעוודיגקייט. ער האָט קאָמבינירט די עכט אידישע נגינה מיט אַלוועלטליכע מאָטיוועו און דערפון איז אַרויסגעקומען די אידישע אָפּערעטע מיט'ן ברייטען אייראָפּעאישען פאַרנעם.

שלום סעקונדאַ האָט מיט זיינע ערשטע מוזיקאַלישע שאַפונגען זיך איינגעקויפט אין די הערצער פון די אידישע טעאַטער-געהער. אַ באַזונדערער מין חן רוהט אויף זיינע מעלאָדיען; זיי רעדען צום האַרץ פ׳ון די צוהערער, וועקען זיין פאַנטאַזיע, ווירקען אויף זיין געמיט און טראָגען איהם איבער אין אַן אַנדער וועלט.

מיר ווילען דאָ נישט רעדען וועגען שלום סעקונדאַ אַלס פאַכמאַן, נאָר ווי איינער פון עולם, וואָס זיינע אָפּערעטעס האָבען איהם „ווענומען" און ער איז געוואָרען זיינער אַ חסיד.

אָבער נישט בלויז אַלס פאַרפאַסער פון מוזיק שטעהט שלום סעקונדאַ אין דער ערשטער ריי צווישען די אידישע קאָמפּאָזיטאָרס, נאָר אויך אַלס דיריגענט. ער באַזיצט אַ מערקווירדיגען אינערליכען כח צו באַהערשען דעם אָרקעסטער, צו בייגען איהם וואוהין זיין שטעקעלע וויל און אַזוי אַרום אַרויסברייגגען די דינסטע נואַנסען פון דער מוזיק. ווען מען זעהט סעקונדאַ'ן דיריגירען דעם אָרקעסטער, פיהלט מען אַז ער איז דער אַבסאָלוטער הערשער, אַז דער קלענסטער טאָן ווערט פון איהם קאָנטראָלירט, און דאָס איז אַ גרויסע דערגרייכונג אין דער אָפּערעטע.

עס איז אינטערעסאַנט צו באַקענען זיך מיט שלום סעקונדאַ'ס לעבענס-געשיכטע, ווייל זי איז פאַרביג און גיט אַ שליסעל צו זיינע שאַפונגען.

שלום סעקונדאַ איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1894 אין אַלעקסאַנדריאַ, כערסאָנער גובערניע. זיינע עלטערען זיינען געווען פרומע, אַלטמאָדישע אידען און, פאַרשטעהט זיך, אַז זיי האָבען זייער שלום'קען דערצויגען אין שטריינגער אידישקייט. ווען שלום איז אַלט געווען צוויי יאָהר, האָבען זיינע עלטערען זיך איבערגעצויגען קיין ניקאָלאַיעוו, אַ גרויסע פאַבריק-שטאָט אויפ'ן שוואַרצען ים. דאָ האָט שלום זיך דערצויגען און דאָ האָט ער אַלס קינד אָנגעהויבען אַרויסצווייזען זיינע אויסערגעוועהנליכע מוזיקאַלישע פעהיגקייטען. צו אַכט יאָהר האָט ער אָנגעהויבען צו זינגען ביי אַ חזן, און דאָס קליינע משורר'ל האָט פאַר'שם'ט אַלס וואונדערקינד אין ניקאָלאַיעוו און די אַרומיגע שטעט און שטעדטלאַך. חזנים האָבען זיך איבער איהם געריסען און דער עולם האָט זיך געקוויקט מיט איהם. צו צעהן יאָהר איז ער שוין אַליין געווען אַ חזן און איז אַרומגעפאָהרען דאַווענען שבתים. און, אַז דאָס חזנ'דעל איז געקומען אויף אַ שבת אין אַ שטעדטעל, איז דאָרטען געווען אַן איבערקעהרעניש, אַלט און יונג איז איהם געגאַנגען הערען און געהאַט גרויס נחת רוח פון איהם.

צו 12 יאָהר האָט שוין זיין נאָמען גע'שם'ט אויף גובערניעס און, אַז דער באַרימטער חזן ר' משה בער האָט איהם אַמאָל געהערט, האָט ער איהם באַלד צוגענומען פאַר דער יעקאַטערינאָסלאַווער כאָר־שול, וואו ער האָט איהם צוגעטיילט דעם כבוד צו זינגען סאָלאָס בעת די תפילות. דאָס וואונדערקינד איז אויך אויפגעטראָטען אויף קאָנצערטען, וואו ער איז אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס באַגייסטערונג.

אין 1908 האָט די גאַנצע פאַמיליע סעקונדאַ אויסגעוואַנדערט קיין אַמעריקאַ, און מיט אַלע איז אויך געווען דער יונגער שלום. דאָ האָט ער אויך געדאַוועט שבתים און אויפגעטראָטען אויף קאָנצערטען. ער האָט געדאַווענט ימים נוראים אין טאַליאַ טעאַטער און האָט שטאַרק אויסגענומען. זיין קאַריערע האָט אָבער גענומען אַן אַנדער ווענדונג ווען ער האָט צו 15 יאָהר פאַרלוירען זיין שטימע. דאַמאָלסט האָט ער זיך פאַרנומען אויפ'ן וועג וואָס איז געווען פאַר איהם אָנגעצייכענט. ער איז אָנגעקומען אין מוזיקאַל סעטעלמענט אויף דער דריטער סטריט און סעקאָנד עוועניו, וואו ער האָט זיך פלייסיג גענומען שטודירען מוזיק. אין 1914 איז ער אַריין אין אינסטיטוט אָוו מוזיקאַל אַרטס, ביי דר. פרענק דאַמראָש, און אין 1918 האָט ער דעם אינסטיטוט געענדיגט מיט אויסצייכנונגען.

אין יענער צייט האָט זיך אויך אָנגעהויבען סעקונדאַ'ס פאַרבינדונג מיט'ן אידישען טעאַטער. ער איז געווען אין כאָר ביי געביל'ן און דערנאָך אויך כאָר דיריגענט פונ'ם קאָמעדי-טעאַטער. ווען געביל האָט געעפענט זיין ליפּצין טעאַטער אויף דער בויערי, איז שוין סעקונדאַ געווען אַ פולשטענדיגער טעאַטער-מוזיקער און געקראָגען האָט ער... 10 דאָלער אַ וואָך. דאָס איז אָבער געווען דער אָנהויב, וויכטיג איז געווען וואָס אַזאַ יונגען מענשען האָט מען איבערגעגעבען די פאַראַנטוואָרטליכקייט פון דער מוזיק אין אַ טעאַטער.

אַזוי האָט סעקונדאַ געשפּיעלט און דיריגירט אין פאַרשיידענע טעאַטערס ביז וויליאַם ראָלאַנד, דער איצטיגער בויער פונ'ם גרויסען ראָלאַנד טעאַטער, האָט גענומען אין 1921 דאָס בראָנזווילער ליבערטי טעאַטער. ראָלאַנד האָט געבראַכט פון אייראָפּאַ קלאַראַ יאָנג און סעקונדאַ'ן האָט ער אַנגאַזשירט אַלס דיריגענט און קאָמפּאָזיטאָר. סעקונדאַ האָט די ערשטע גרויסע מעגליכקייט געקראָגען אין ליבערטי טעאַטער. ער האָט אָנגעשריבען זיין ערשטע פולשטענדיגע אָפּערעטע „דזשייקעלע בלאָפער", וועלכע האָט געהאַט אַ ריעזיגען ערפאָלג און האָט באַלד אַוועקגעשטעלט סעקונדאַ'ס נאָמען צווישען די וויכטיגסטע קאָמפּאָזיטאָרס פון דער אידישער ביהנע.

אין ליבערטי טעאַטער האָט מען אויך געשפּילט זיינע אָפּערעטעס „בערעלע טרעמפּ", „אַ כלה אָהן אַ חתן". דערנאָך איז ער איבערגעגאַנגען אין פילאַדעלפיער אַרטש סטריט טעאַטער, וואו ער האָט פאַרפאַסט די אָפּערעטעס „אונזער תורה'לע", „די אידישע שיקסע", „אידישע זינגער", „נאַכט פון ליבע", „יאַנקעלע קאַרמאַנשטשיק". צוריקגעקומען קיין ניו יאָרק שוין מיט אַ גרויסען נאָמען, האָט סעקונדאַ דאָ געשאַפען „מאַשקאַ", „מאַרגאַריטאַ", „זיין אידיש מיידעל", „ווען ליעבע רופט", און איצט האָט ער אָנגעשריבען זיין בעסטע אָפּערעטע„ דאָס ליעד פון ליעבע", וועלכע וועט דערעפענען דאָס נייע מיליאָן דאָלער ראָלאַנד טעאַטער.

שלום סעקונדאַ
קאָמפּאָזיטאָר און דירינגענט פון ‏דעם נייעם מיליאָן דאָלאַר ראָלאַנד טעאַטער.

פון נייגעריגקייט און דאָס איז ווי וועט בכלל מיכאַלעסקאָ אַריינלעבען זיך אין אַזאַ ראָל. ער, דער אָפּערעטען אַקטיאָר, וואָס האָט מיט אַ דאָנערשטאַג צוריק, צו זיין עהרען-אווענט, אַזוי חנ׳עוודיג, זינלאָז געשפּילט אין „דאָס אונגאַרישע מיידעל״ אַלס פּאַנפּאַציא. נאָך אַלעמען איז עס געוואַגט פון אַ יונגען אַקטיאָר אינמיטען דערינען אַריינפאַלען אין אַזאַ ראָל. סיידען ער מוז האָבען אַ סך זיכערקייט אין זיך.

און איך האָב זיך ניט ענטוישט. מיכאַלעסקאָ אין דער ראָל פון הערשעלע דובראָוונער האָט זיך איינגאַנצען באַפרייט פון זיינע אָפּערעטען-ראָלען, ער האָט זיך אַרויסגעלעבט פון זיי און האָט זיך אַריינגעלעבט אין דעם פרומען הערשעלע. מיכאַלעסקאָ׳ס הערשעלע איז געווען אַ פיינער, זיידענער יונגערמאַנטשיק, אַ מזג טוב. צום אָנפאַנג איז ער געווען אַביסעל צוטומעלט, אָבער עס איז גענוג געווען פאַר איהם בלויז עטליכע מינוט זיין אויף דער ביהנע ער זאָל זיך און די ביהנע באַהערשען.

דאָס וויל איך אייך אָנצייגען, אַז מיכאַלעסקאָ איז פיעלזייטיג, אַז ער האָט אַ נשמה, פאַנטאַזיע און פאָרשטעלונגס-קראַפט דאָס קען מען זעהן אַפילו אין די אָפּערעטקעס וועלכע ער שפּילט מיט אַזוי פיעל חן און האַרציגקייט.

זיין אויסערליך אויסזעהן, זיינע גרויסע פאַר׳חלומ׳טע אויגען, זיין אַנגענעהמע גוט-געשולטע באַריטאָן שטימע, זיין האַרציגער טאָן, זיינע אויסערגעוועהנליך פיינע מאַניערען מאַכען איהם פאַר אַן אינטערעסאַנטע ביהנע ערשיינונג. און ער איז אין ניו יאָרק, שפּעטער אין בראָנזוויל און לעצטענס אין שיקאַגאָ געוואָרען אַ „מאַטינע איידעל״, ווייל ער האַלט געשפּאַנט זיינע צושויער סיי מיט זיין שפּילען, סיי מיט זיין צויבערענדע פּערזענליכקייט.

מיכאַלעסקאָ קאָמבינירט אין זיך דעם מענש, דעם שוישפּילער, דעם רעזשיסאָר און דעם גוטען-ברודער. ער אַמוזירט ניט אין פּרובירט ניט שפּילען קיין טעאַטער אין לעבען, ער איז בלויז אַ שוישפּילער אויף דער ביהנע.

ביי אַלע ציוויליזירטע פעלקער, זיינען פאַראַן טעאַטערס פאַר דראַמאַ, פאַר קאָמעדיען, פאַר בורלעסק, און אַפילו אַ שאַנטאַן מעאַטער. נאָר מיר אידען ווילען דאָס ניט פאַרשטעהן, און מען „שרעקט״ אונז מיט קונסט און ליטעראַטור; אָפּט ווילען מיר אויסשרייען, ווי לאַנג נאָך וועט איהר זיין פּראָווינצלער? ! ווי לאַנג נאָך וועט איהר זיין בטלנים?

אין וויען, אין דעם סאַמע סענטער פון ביהנען קונסט, אין דער שטאָט וואו זאָנענטהאַל האָט געשפּילט „נאַטהאַן דער ווייזע״ פון לעסינג, און „וואַלערשטיינס לאַגער״ פון שילער, אָט דאָרט האָבען מיר אָפּערעטען טעאַטערע און פראַנץ לעהאַר׳ס „לוסטיגע וויטווע״ וועלכע אונזערע „מבינים״, אונזערע „קונסט-קענער״ אין אַמעריקאַ פאַרשרייען אַלס שונד, און שאַנד, האָבען די דייטשע צייטונגען, די דייטשע קריטיקער געלויבט ביז צו דער שפּראַך׳ס באַנקראָט. פאַרוואָס? פּשוט, ווייל זיי, די אמת׳ע קונסט-מבינים, ווייסען, אַז „נאַטהאַן דער ווייזע״ איז איין פאָרעם פון שוישפּיעל, און די מוזיקאַלישע קאָמעדיע אַ צווייטע. פּונקט ווי אַ מענש קען ניט זיין פון לויטער הענט, פון לויטער פיס, פון לויטער נאָז, פּונקט אַזוי קען ניט אַ ביהנע באַשטעהן בלויז פון דראַמען, דאָס וואָלט זיין צו מאָנאָטאָן, צו איינזייטיג, צו טויט. מיר, די אידען וואָס ווילען, אַז אונזער פאָלק זאָל לעבען, מיר וואָס ווילען דאָס אידישע טעאַטער זאָל זיין אַ קולטורעלער צענטער ביי אידען, מוזען פּראָפּאַגאַנדירען פאַר אַ פיעלפאַרביגקייט אויף דער אידישער ביהנע; מיר באַדאַרפען די אָפּערעטע, די לייכטע מוזיק, פּונקט ווי דאָס שווערע און דושנע שטיק „דער דבוק״.

מיכאַלעסקאָ וועט שפּילען אַן אָפּערעטקע, אָבער אַ רייכע, אַ פיינע, פול מיט הומאָר, פול מיט גוטער מוזיק און דער עולם וועט זיך אַמוזירען!

ווען מען זעהט מיכאַלעסקאָ׳ן אויף דער ביהנע קען זיך דוכטען, אַז איהר זיינט אין וויען, פּאַריז, אָדער בערלין און איהר זעהט אַ פיינעם אָפּערעטען שוישפּילער און זעהט איהר איהם אין אַ דראַמע, דאַן זעהט איהר פאַר זיך אַ גענייטען אַרטיסט, וואָס לעבט זיך איין אין זיין ראָל. אין דער אָפּערעטקע איז ער אַ הוליאַק, און פרעהליך מאַכער, און אין דער דראַמאַ איז ער דער ערנסטער קינסטלער.

יעקב קירשענבוים

מיכאַל מיכאַלעסקאָ אַלס פּילזייטיגער שוישפּילער

(איניגע באַמערקונגען וועגען אַ שוישפּילער, וואָס פאַרדינט געלויבט צו ווערען)

מיכאַל מיכאַלעסקאָ איז דער אָפּערעטען-קעניג פון דער אידישער ביהנע, און אין דעם נייעם ראָלאַנד טעאַטער וועט ער קעניגען ווי גאָט האָט געבאָטען.

מיכאַלעסקאָ איז ערשט אַכט יאָהר אין אַמעריקאַ, ער האָט אָנגעהויבען זיין קאַריערע אַלס שוישפּילער מיט 20 יאָהר צוריק, און איז געקומען צו אונז מיט אַ גרויסען נאָמען אַלס פּיעלזייטיגער אַקטיאָר. ביי לייטען וואָלט אַזאַ שוישפּילער אַרויסגערופען באַוואונדערונג, ביי אונז אָבער באַגנוגענט מען זיך מיט אַ רעצענזיע, און מיט אַן אַרטיקעל דאָ און דאָרטען.

געבוירען אין ניקאָלאַיעוו, רוסלאַנד, און ערצויגען אין וואַרשאַ. אַליין אַ באַשיידענער מענש—אָבער אַן אימפּאָזאַנטע פיגור מיט אַ הערליכער ריינער שטים. ער איז אין אַמעריקאַ אויפגעטראָטען צום ערשטען מאָל אין נעשאָנאַל טעאַטער אין אַן אייראָפּעאישער אָפּערעטאַ („טשאַרדאַש פירסטין"), „דאָס אונגאַרישע מיידעל", און פון זיין ערשטען אויפטריט האָט מען גלייך דערזעהן מיכאַלעסקאָ דעם גראַציעזען טאַלאַנטירטען שוישפּילער מיט אַ סך חן און נאָך מעהר טאַקט און אויסגערעכענטקייט. ער איז גלייך געוואָרען דער ליעבלינג ביים אידישען טעאַטער, און אויף דעם צווייטען סעזאָן איז ער געוואָרען דער סטאַר און רעזשיסאָר פון סעקאָנד עוועניו טעאַטער. שפּעטער איז ער געוואָרען אַ פּאַרטנער מיט'ן איצטיגען דירעקטאָר פון דעם נייעם טעאַטער מר. וויליאַם ראָלאַנד פון דעם ליבערטי טעאַטער, וואו ער האָט פּשוט באַוויזען וואונדער אויפ-לעבענדיג דאָס ליבערטי טעאַטער, וועלכעס איז שטענדיג געווען אין אַ צרה'דיגער לאַגע.

מיט מיכאַלעסקאָ'ס אַריינקומען אין בראָנזווילער ליבערטי טעאַטער, איז בראָנזוויל פּשוט באַנייט געוואָרען, און דער עולם האָט אָנגעהויבען זעהן טעאַטער לויט'ן אייראָפּעאישען שניט, ווייל מיכאַלעסקאָ האָט אַ נייגונג צו שענערע און בעסערע אָפּערעטען בכלל און צו בעסערע פּיעסען בפרט.

ביים אידישען טעאַטער זיינען פאַראַן פאַרשיעדענע וואונדער. ביי אונז קומען גוישע מיטעלמעסיגקייטען און ווערען גרויסע אַר-טיסטען, ווייל מען „שרעקט" דעם עולם מיט דער גוי'שקייט. מען הערט למשל ווי אַ קריסטין רעדט אידיש, נו — שטוינען אידען, מען גאַפט, אַ קליינינגקייט! אָבער אין אמת'ן איז עס בלויז אַ קוריאָז אָבער ניט קיין ענטפּלעקונג.

און אָט אַזוי קוקענדיג אויף וואונדער, און זוכענדיג עפּעס אומ-נאַטירליכעס, פאַרזעהען מיר אונזערע אייגענע טאַלאַנטען, אונזערע אייגענע שוישפּילער, וועלכע מעגען מיט רעכט פאַרנעמען די מזרח-וואַנט פונ'ם אידישען טעאַטער. איינער פון אָט די ריזיגע שוי-שפּילערישע טאַלאַנטען איז דער יונגער מיכאַל מיכאַלעסקאָ, וועלכער האָט אויפגעשטורעמט גאַנץ ניו יאָרק מיט זיין חן, מיט זיין פּיעל-זייטיגען טאַלאַנט און די פיינע אייראָפּעאישע אָפּערעטקעס ווי „דאָס אונגאַריש מיידעל", און שפּעטער אין דער ראָלע פון יתר'ן אין „דער וואַנדערער". ער און רודאָלף שילדקרויט זיינען געווען דער געשפּרעך פון טאָג. שוין ניט רעדענדיג פון זיינע סענסאַציאָנעלע ערפאָלגען אין ליבערטי טעאַטער, ווי „סטודענטען ליעבע", „זיסע ליעבע", „דער גאָלדענער סאָלדאַט" און אַנדערע.

ווען מאָריס שוואַרץ האָט אויפגעפיהרט די סענסאַציאָנעלע אַנ—סקי פּיעסע, „דער דבוק", איז דאַן טאָמאַשעפסקי אַרויסגע-טראָטען מיט אַ צווייטער סענסאַציע „דער וואַנדערער", און מיכאַ-לעסקאָ און שילדקרויט האָבען געשפּיעלט די הויפּט ראָלען און קאָנקורירט מיט'ן „דבוק". אין אמת'ן איז מיכאַלעסקאָ'ס ראָלע געווען די גרעסטע און ער האָט געשפּיעלט מיט טעמפּעראַמענט און פיעל טאַקט דעם פאַרבלאָנזשעטען זוהן. ער איז באמת פול מיט לעבען, ער באַזיצט אַ סאָרט חן וועלכער שטעלט איהם אין די רייהען מיט דזשאַן באַרימאָר אָדער מיט דעם פאַרשטאָרבענעם רודאָלף וואַלענטינא פון דער מואווינג פּיקטשור וועלט.

מיכאַל מיכאַלעסקאָ איז מיט איניגע יאָהר צוריק געקומען פון וואַרשאַ מיט נאָך איניגע באַקאַנטע שוישפּילער און ער איז געבליבען דער „סטאַר" פון זיי, ער האָט זיך אויפגעהויבען הויך איבער אַלעמען צוליעב פיעלע אורזאַכען, הויפּטזעכליך אָבער ווייל ער איז פיעלזייטיג. ער זינגט אַזוי האַרציג, אַזוי אַנציהענד, אַז עס איז פּשוט אַ מחיה איהם צו הערען, און שפּיעלט ער אַ ראָמאַנטישען ליעבהאבער, דאַן זעהט איהר פאַר זיך אַ „ראָמעאָ" וועלכען נאָר אַ שעקספּיער האָט געקענט שילדערען.

דער שוישפּילער שאַפט די ראָל און די ראָל שאַפט איהם. אַ מזל'דיגער שידוך... אין אונזער טעאַטער זיינען מעהרסטענס פאַר-בונדען די פּיעסען, די ראָלען מיט די נעמען פון די אַלטע אַקטיאָרען וועלכע זיינען שוין ענטוועדער געשטאָרבען, אָדער זיי לעבען און זיינען צו אַלט צו שאַפען נייעס. אָט דיזע ראָלען מוזען איבערגע-שפּילט ווערען פון די יונגע אַקטיאָרען און זיי מוזען זיך אויס-קעמפען אַ פּלאַץ... עס פאַנגען זיך אָן פאַרגלייכונגען, און מען הויבט אָן דערצעהלען, אָט דער האָט די ראָלע אַזוי געשפּיעלט, און יענער האָט די ראָלע בעסער פאַרשטאַנען. אונזער יונגער שוישפּי-לער מיכאַלעסקאָ איז געקומען און איז אויפגעטראָטען אין נייע ראָלען, ער האָט אָבער אויך געשפּיעלט אַלטע ראָלען פון אַזעלכע שוישפּילער ווי דוד קעסלער און האָט גוט געמאַכט מיט אַלע פאַר-גלייכונגען.

כדי צו צייגען וואָס מיר קענען ערוואַרטען פון מיכאַל מיכאַ-לעסקאָ וועלען מיר פאַר די לעזער איבערגעבען אונזער איינדרוק פון מיכאַל מיכאַלעסקאָ אין הערשעלע דובראָוונער אין „גאָט, מענש און טייפעל".

מיר איז אינטערעסאַנט געווען צו זעהן דעם יונגען מיכאַלעסקאָ אין הערשעלע דובראָוונער, וואָס דער געניאַלער קעסלער האָט גע-שפּיעלט. און גראַד אין דעם פאַל בין איך געווען פריי אינגאַנצען פון די פּאַראַלעלען, ווייל מיך האָט באַהערשט אַן אַנדער געפיהל

מיכאַל מיכאַלעסקאָ
דירעקטאָר און סטאַר פון נייעם מיליאָן דאלאר ראָלאַנד טעאַטער

טעאַטער אין בראָנזוויל. זיין ערשטע זעלבסטשטענדיגע טעאַטער-טעטיגקייט איז אַלזאָ געווען בראָנזוויל און דערפאַר איז עס נאַטיר־ליך, אַז ווען ער האָט געהאַט די מעגליכקייט צו בויען אַן אייגען טעאַטער פאַר זיך, זאָל ער געוועזן אויסקלייבען בראָנזוויל, זיין „אלמא מאַטער“. ער האָט דאַן געבראַכט פון איירָאָפּאַ קלאַראַ יאָנג צו שפּילען אין ליבערטי טעאַטער און ער איז געווען דער ערשטער וואָס האָט די בראָנזווילער אידען געגעבען גוט אידיש טעאַטער.

אָבער איין יאָהר בלויז האָט ער געהאַט די מעגליכקייט אָנצו-פיהרען זיין טעטיגקייט אין בראָנזוויל, און ער האָט ווידער זיך פאַרבונדען מיט מאַקס גאַביל, דעם מאָל שוין אַלס מענעדזשער פון מאונט מאָרים טעאַטער. ווידער איין יאָר מיט גאַבלען און ווידער האָט ראָלאַנד דערפיהלט אַז ער דאַרף עפּעס אונטערנעהמען אויף זיין אייגען אחריות, און ער איז אַוועקגעפאָהרען קיין איירָאָפּאַ צו פאַרהאַנדלען מיט דער „ווילנער טרופּע“.

דער רעזולטאַט פון די דאָזיגע פאַרהאַנדלונגען איז געווען, אַז ער האָט, צוזאַמען מיט באָרים טאָמאַשעפסקי׳ן, די „ווילנער טרופּע“ אַראָפּגעבראַכט קיין אַמעריקאַ. אויף וויפיעל נישט ערפאָלגרייך די ווילנער זיינען נישט געווען אין אַמעריקאַ, איז עס דאָך איינע פון די וויכטיגסטע געשעהנישען אין דער אידישער טעאַטער-וועלט אין אַמעריקאַ. עס איז געווען צום ערשטען מאָל וואָס אַ גאַנצע אידישע טרופּע איז געקומען אַהער און האָט געשפּילט טעאַטער אויף אַן אַנדער אופן. די „ווילנער טרופּע“ האָט נישט רעוואָלוציאָניזירט די אידישע ביהנע אין אַמעריקאַ, זי האָט אָבער געבראַכט אַ פרישען שטראָם, אַ ניי ווינטעל, וואָס האָט דאָך איבערגעלאָזט אַן איינדרוק אויף אונזער טעאַטער.

דאָס ברייגנען פון דער „ווילנער טרופּע“ דאַרף פאַרשריבען ווערען אויף ראָלאַנד׳ס קאָנטאָ, און דער יונגער טעאַטער-אונטער-נעמער מעג מיט דעם שטאָלצירען, נישט קוקענדיג אויף דעם וואָס סוף-כל-סוף איז זיך די טרופּע צעפאַלען.

ראָלאַנד׳ס טעאַטער־היים איז אָבער געווען און איז געבליבען בראָנזוויל. ער האָט דאַן אָפּגעקויפט דאָס ליבערטי טעאַטער און אונטער דער דירעקציע פון מיכאַל מיכאַלעסקאָ געפיהרט דאָס טעאַטער צוויי יאָהר צייט. וועגען מיכאַלעסקאָ׳ן אַלס שוישפּילער איז אין דעם זשורנאַל דאָ אַ באַזונדער אַרטיקעל, און דאָ וועל איך דרך אגב זאָגען, אַז די צוויי יאָהר פון מיכאַלעסקאָ׳ס און ראָלאַנד׳ס טעאַטער-ממשלה אין בראָנזוויל, איז דאָרט דאָס אידישע טעאַטער דערהויבען געוואָרען אויף פיעל שטאַפּלען העכער. מיר געדענקען נאָך גוט די וואונדערבאַרע אויפפירונגען וואָס זיינען דאָרט געגעבען געוואָרען, דאָס אויסגעצייכענטע שפּילען פון די שוישפּילער און בכלל די ערנסטע באַציהונג פון׳ם מענעדזשמענט און דער דירעקציע צום טעאַטער. בראָנזוויל האָט דערפיהלט, אַז אידיש טעאַטער קען מען זעהן אויך אין דער היים און מען דאַרף בכלל ניט פאָהרען אין דער אַנדערער עק וועלט צוליב דעם.

נאָך די צוויי יאָהר האָט ראָלאַנד איבערגעגעבען דאָס ליבערטי טעאַטער אין אַנדערע הענט און איז אַליין געבליבען בלויז דער מענעדזשער. ער האָט אָבער נישט גערוהט ביז איהם האָט זיך ניט איינגעגעבען אויפצובויען דאָס איצטיגע פּרעכטיגע ראָלאַנד טעאַטער אויף סעינט דזשאָנס פּלעיס און איסטערן פּאַרקוויי, וואָס שטעהט אונטער דער קונסט-דירעקציע פון מיכאַל מיכאַלעסקאָ מיט אַ טרופּע פון די בעסטע אידישע אַקטיאָרען.

מיט דער דערעפענונג פון׳ם ראָלאַנד טעאַטער פּראַוועט וויליאַם ראָלאַנד אַ גרויסען יום-טוב, אָבער דער יום טוב איז נישט בלויז זיינער, נאָר דער אַלגעמיינער יום-טוב פון דער אידישער טעאַטער-וועלט און באַזונדערס פון דער בראָנזווילער אידישער באַפעלקערונג, וועלכע קען מיט שטאָלץ אָנצייגען, אַז אין די גרעניצען פון איהר שטאָט איז אויפגעבויט געוואָרען דער שענסטער אידישער טעאַטער. באַזונדערס וויכטיג איז עס אין היינטיגער צייט, ווען עס ווערען פאַרשפּרייט אַזוי פיעל פּעסימיסטישע קלאַנגען וועגען דער צוקונפט פון אידישען טעאַטער אין אַמעריקאַ.

דאָס נייע אידישע טעאַטער אין בראָנזוויל, וואָס איז אויפגע־בויט געוואָרען פון וויליאַם ראָלאַנד, איז אַ דערמונטערונג פאַר׳ן גאַנצען אידישען טעאַטער.

ע. ביכאווער

וויליאם ראלאנד, דער פויער פון נייעם אידישען טעאטער אין בראנזוויל

וויליאם ראלאנד איז פיליכט דער אינגסטער פון די אידישע טעאטער-מענעדזשערס. מיר האבען נישט גענומען קיין צענזוס פון דער עלטער פון די מענעדזשערס, מעגליך אז אין יאהרען זענען דא אינגערע פון איהם, אבער אין ענערגיע און טעטיגקייט איז ער בארעכטיגט צו דער קרוין פון יונגשאפט צווישען די אידישע טעאטער-מענעדזשערס.

דער שלאנקער, ברונעטער יונגערמאן מיט די שפילעוודיגע אויגען, מיט די איידעלע געזיכטס-שטריכען און פיינעם ליעבליכען שמייכעל איז שוין נישט קיין פנים חדשות אין דער אידישער טעאטער-וועלט. ער איז געקומען צום אידישען טעאטער צוליעב זיין גרויסער ליעבע און איבערגעבענקייט צו דער ביהנע. ער האט פארבונדען זיין גורל מיט'ן גורל פון אידישען טעאטער, ווייל אנדערש האט ער נישט געקענט, ווייל נאר אין טעאטער לעבט ער זיך אויס, באפרידיגט ער זיינע נייגונגען. וויליאם ראלאנד איז דער טעאטער-מענש, וואס יעדער נערוו אין איהם איז טעאטער, כאטש אליין שפילט ער נישט אויף דער ביהנע און, וויפיעל מיר איז באקאנט, האט ער קיין פיעסען נישט געשריבען.

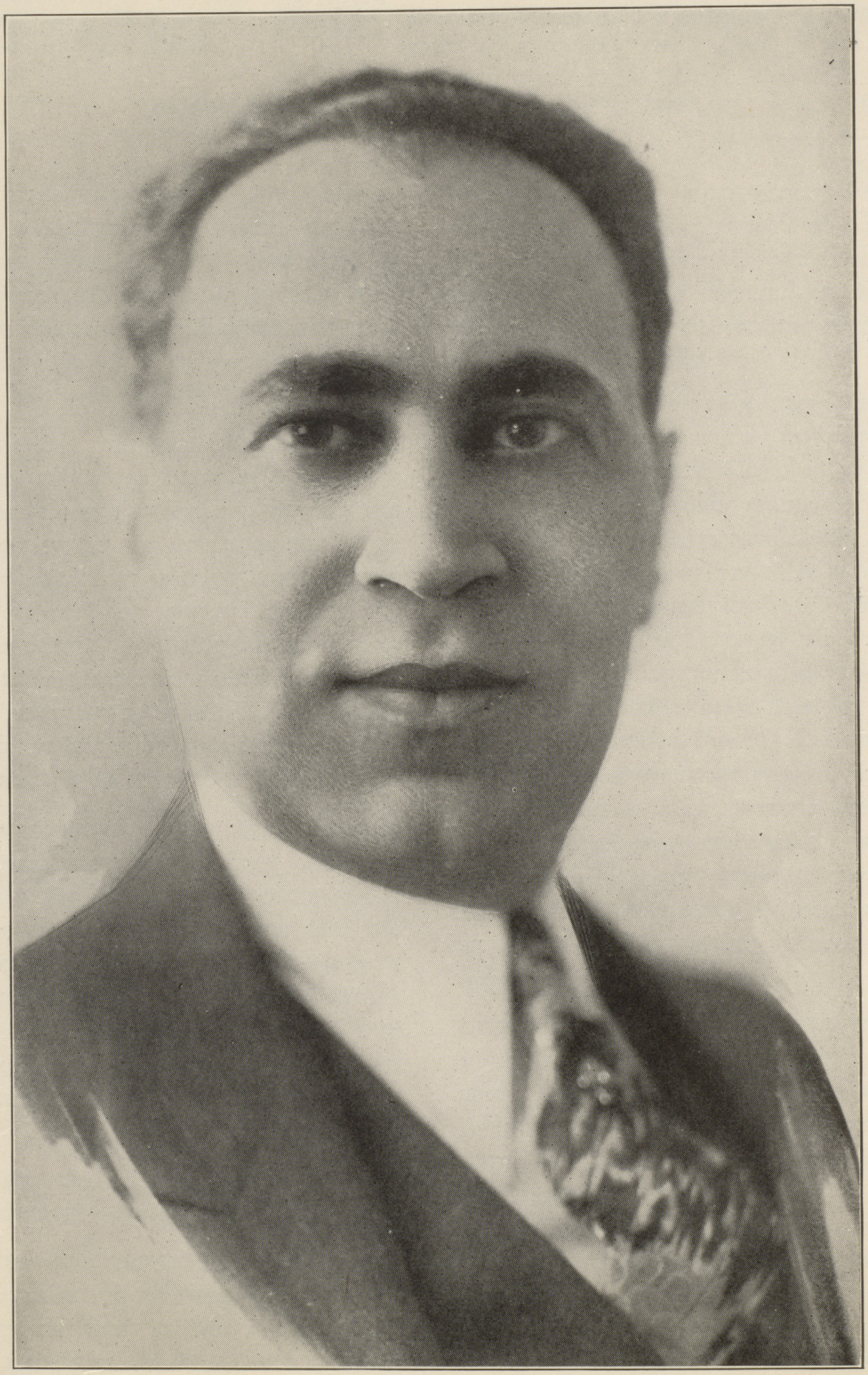
אין דער געשיכטע פון אידישען טעאטער אין אמעריקא וועט וויליאם ראלאנד'ס אויפטו, צו בויען א גרויס אידיש טעאטער אין בראנזוויל און אוועקצושטעלען דארט א טעאטער מיט די בעסטע שוישפילער און דראמאטורגישע קרעפטען, פארשריבען ווערען מיט גאלדענע אותיות. דער יונגערמאן האט געשאפען, ער האט א שטויס געטאן דאס אידישע טעאטער ווייט פאראויס, ער האט איינגענומען און באפעסטיגט א נייע טעאטער-פעסטונג און עס איז בכלל נישט נויטיג די ווייטע געשיכטע זאל דאס אבשאצען,—מיר, אין אונזערע טעג, וועלען אליין קענען זעהן די גרויסע וויכטיגקייט פון זיין ארבעט.

ראלאנד'ס לעבענסגעשיכטע איז אן אינטערעסאנט קאפיטעל און עס איז כדאי צו באקענען זיך מיט איהר.

געבוירען איז ראלאנד אין וויטעבסק, רוסלאנד, אין יאהר 1885. ער האט געקראגען א גוטע אידישע דערציהונג, אבער צו דערזעלבער צייט האט ער אויך פיעל געלערענט רוסיש, געלעבט מיט דער רוסישער ליטעראטור און, ווען ער איז אין 1903, אלס 18-יאריגער בחור'ל, געקומען קיין אמעריקא, איז ער שוין געווען א פארטיגער אידיש-רוסישער אינטעליגענט, אידעאליסטיש געשטימט, מיט נייגונגען צום טעאטער. אין די יאהרען 1905 - 1906 איז ער געווען א מיטגליד פון פראגרעסיוו-דראמאטיק קלוב, וועלכער איז געשטאנען אונטער דער פיהרערשאפט פון דעם באקאנטען אידישען זשורנאליסט און טעאטער-טוער יואל ענטין. ער איז געווען א טעטיגער מיטגליד אין דעם קלוב, פון וואנעט עס זיינען ארויסגעקומען עטליכע בעסערע אידישע אקטיארען.

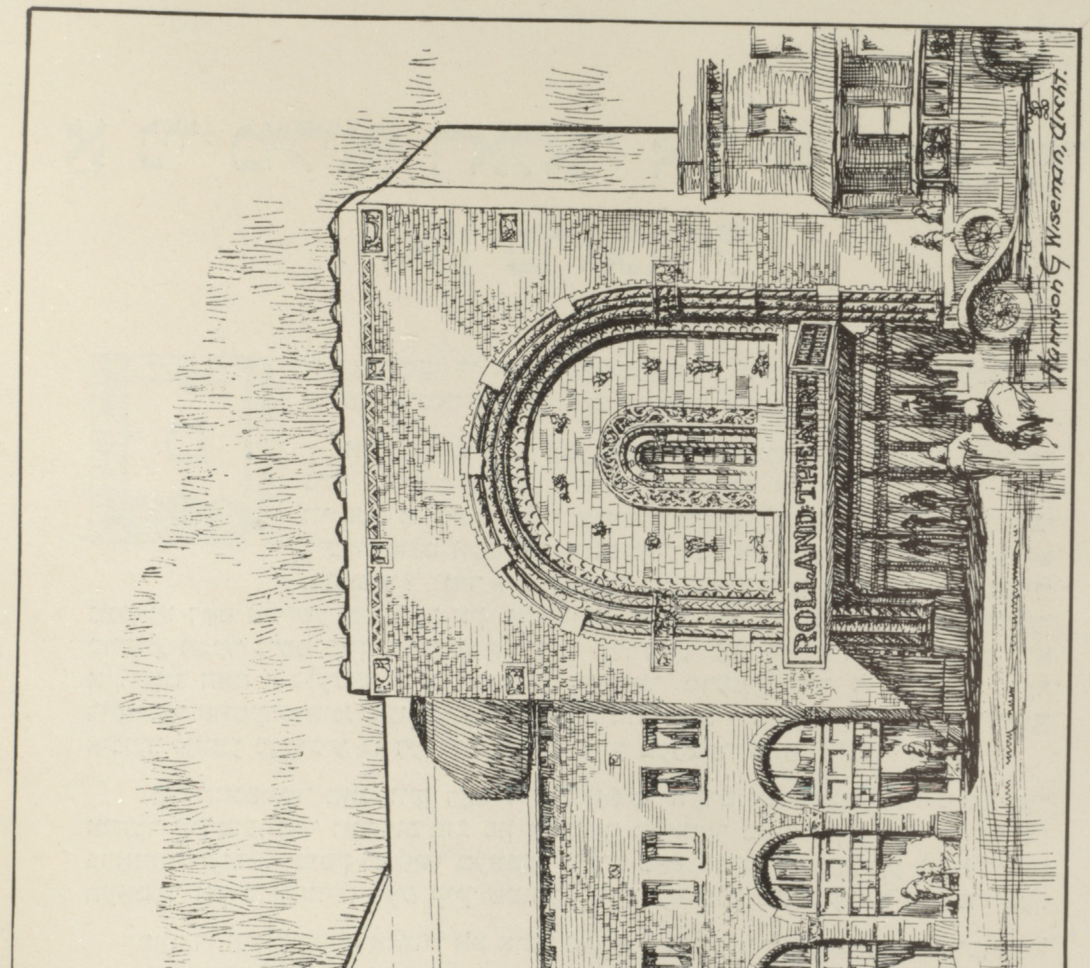
צום סוף פון 1906 איז ראלאנד צוריקגעפאהרען קיין רוסלאנד צו זעהן זיך מיט זיינע עלטערען און שטעלען זיך צום פריזיוו. דורך דער קורצער צייט וואס ער איז געווען אין וויטעבסק, האט ער זיך פארבונדען מיט דער דארטיגער דראמאטישער גרופע און האט געשפיעלט אין דעם שטאטישען טעאטער אין פינסקי'ס „פאמיליע צבי" די ראל פון משה מגיד. די פיעסע איז רעזשיסירט געווארען פון דעם פארשטארבענעם בארימטען דראמאטורג ש. אנ—סקי (שלמה ראפאפארט), דעם מחבר פון „דיבוק". דרך אגב איז דער פארשטארבענער אנ—סקי געווען ראלאנד'ס נאהענטער פריינט און ער האט פון איהם זעהר שטארק געהאלטען. עס איז כאראקטעריסטיש פאר ראלאנד'ס אידעאליזם: געקומען אהיים אויף א קורצער צייט. אין וויטעבסק איז דעמאלסט אנגעגאנגען א הייסער וואהל-קאמף. דר. חיים זשיטלאווסקי'ס קאנדידאטור איז ארויסגעשטעלט געווארען פון די רעוואלוציאנערע קרייזען, וועלכע האבען איהם געוואלט האבען אין דער גאסודארסטווענע דומא. ראלאנד נוצט אויס זיין צייט צו העלפען אין קאמף. די פארשטעלונג, וועגען וועלכער מיר האבען פריהער דערמאנט, איז טאקע געגעבען געווארען לטובת דעם וואהל-פאנד.

אין דעמזעלבען יאהר איז ראלאנד צוריקגעקומען קיין אמעריקא. ער האט אנגעהויבען צו זארגען פאר פרנסה, און ער האט זיך געווארפען אויף אלע זייטען. ער איז געווען א סיילסמאן, אן אינשורענס אגענט און נאך א סך אנדערע פרנסות האט ער געהאט. ער האט אבער די גאנצע צייט נישט איבערגעריסען מיט'ן אידישען טעאטער, געווען אן אפטער אריינגעהער אין די טעאטערס און א מחותן הינטער די קוליסען. אין דער טעאטער וועלט האט מען ראלאנד'ן געקענט און, ווען מאקס געביל האט איבערגענומען דאס ליפצין טעאטער, האט ער איהם אנגעשטעלט אלס קאסירער. מיט געבלען איז ער געווען 5 יאהר. די דאזיגע צייט איז געווען פאר איהם א גוטע טעאטער-שול, ער האט זיך באקענט מיט אלע זייטען פון די ביזנעס און, ווען געביל איז אוועק אין מאונט מארים טעאטער אין הארלעם, האט ראלאנד איבערגענומען דאס ליבערטי

וויליאַם ראָלאַנד

דזשענעראַל־מענעדזשער און בויער פון נייעם מיליאָן דאלאר ראָלאַנד טעאַטער

דער נייער מיליאן דאלאר ראלאנד טעאטער

איסטערן פארקוועי און סט. דזשאהנס פלייס, ברוקלין, נ. י.

אַ ניי מיליאָן דאָלאַר אידיש טעאַטער אין בראָנזוויל

מיר באַגריסען די אידען פון בראָנזוויל מיט דער נייער פּרעכטיגער קולטור-אינסטיטוציע—דעם ראָלאַנד טעאַטער.

אין אַ קריטישער, אָבער אינטערעסאַנטער צייט עפענען מיר דאָס נייע אידישע טעאַטער אינ'ם האַרץ פון אידישען ניו יאָרק. מיר ווייסען, אַז נישט בלויז טעאַטער-מענשען, נאָר אויך דער געוועהנ-ליכער עולם וועט זיך וואונדערען: אין אַזאַ צייט אַ ניי אידיש טעאַטער? מיר זיינען אָבער דורכגעדרונגען מיט דער איבערציי-גונג, אַז דאָס אידישע טעאַטער אין אַמעריקאַ לעבט איבער בלויז אַ צייטווייליגען קריזיס, אָבער נישט קיין שטענדיגען. מיר גלויבען, אַז די אידישע ביהנע דאָ אין לאַנד האָט אַ גלענצענדע צוקונפט און דערפאַר טרעטען מיר צו צו דער נייער ריעזיגער אונטערנעמונג מיט האָפנונגען און מוטה און מיר זיינען גרייט אַוועקצולייגען אונזער גאַנצע ענערגיע צו דערהויבען דאָס נייע טעאַטער צו אַ הויכער שטופע.

דער היינטיגער טאָג, ווען דאָס נייע טעאַטער ווערט דערעפענט, איז נישט נאָר אונזער יום-טוב, נאָר דער יום-טוב פון אידישען טעאַטער בכלל און פון די אידען אין בראָנזוויל בפרט. מיט'ן ראָלאַנד טעאַטער ווערט באַפעסטיגט די פּאָזיציע פון אידישען טעאַטער אין בראָנזוויל, וואָס קיין שטורעם וועט עס שוין נישט קענען אַרויסרייסען.

פאַר די אידען פון בראָנזוויל און איסט ניו יאָרק איז דער יום-טוב זעהר גרויס, ווייל מיט דער דערעפענונג פונ'ם ראָלאַנד טעאַטער ווערט דאָס שעהנע אידישע טעאַטער געבראַכט צו זיי אַהיים, און זיי ווערען גלייכע יחסנים מיט ניו יאָרק.

מיר גיבען היינט איבער די אידען פון בראָנזוויל אונזער שענסטען חלום — אַ אידיש טעאַטער, געבויט אויפ'ן ברייטען פאַרנעהם, ווי די מאָדערנסטע טעאַטערס אויף בראָדוויי זיינען געבויט. מיר פאַרזיכערען דעם טעאַטער-געהענדיגען עולם, אַז נישט בלויז וועט זיך די פּאָליסי פון אונזער טעאַטער אויסגעדריקט ווערען אין די שעהנע ווענט, באַקוועמע זיצפּלעצער, לוקסוריעזע לאָבים און דער וואונדערבאַרער אַקוסטיק, נאָר נאָכמעהר—אין די אויפפיהרונגען און אינ'ם אַרטיסטישען גייסט.

דאָס ראָלאַנד טעאַטער עפענט זיינע טירען פאַר'ן אידישען עולם און גיט איבער דער ברייטער עפענטליכקייט די קרוין פון דער מיה, וואָס איז אַוועקגעלייגט געוואָרען צו שטאַנד צו ברענגען אַזאַ וואונדערבאַרע אינסטיטוציע.

לאָמיר זיך ווינשען מזל-טוב איינער דעם אַנדערען, און לאָמיר האָפען, אַז מיר וועלען זיך באַגעגענען מיט דער האַרציגסטער פרייד און דאַנקבאַרקייט.

דאָס ראָלאַנד טעאַטער איז אייערס. מיר האָבען דעם בנין אויפגעבויט, איהר דאַרפט איהם באַפעסטיגען ער זאָל האָבען אַן אייביגען קיום.

ראָלאַנד טעאַטער.
וויליאַם ראָלאַנד, מענעדזשער.
מיכאַל מיכאַלעסקאָ, דירעקטאָר.

חנוכת הבית

און ערעפענונג פון

ראָלאנד טעאטער

„דאָס נייע מיליאָן דאלאר אידיש טעאטער"

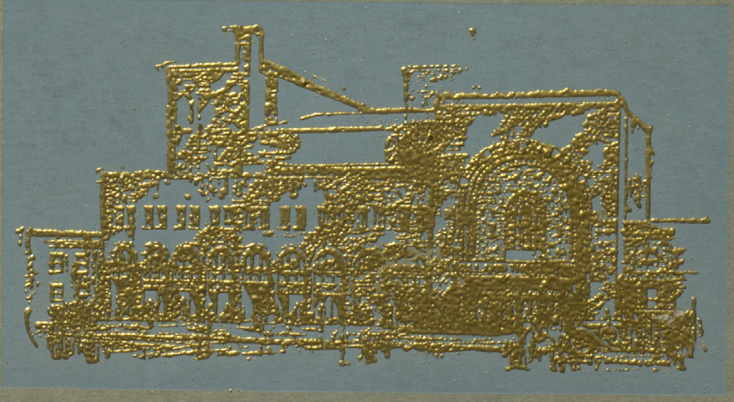
איסטערן פּאַרקוויי און סעינט דזשאהנ'ס פּלייס
ברוקלין, נ. י.

סעפּטעמבער
1928

(פּראָגראַם פון „דאָס ליעד פון ליבע" אויף זייט 22)

טריאָ פּרעס אינק., 28-30 איסט 4טע סטריט, ניו יאָרק
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL NEW YORK CITY 266

ראָלאַנד טעאַטער

„דאס נייע מיליאן דאלאר אידיש טעאַטער"